

**LOKALNE
BADANIA
SPOŁECZNE**

WSPIERAMY LOKALNĄ POLSKĘ!

Raport z badań ilościowych i jakościowych

Diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w Gminie Sława w zakresie usług społecznych

**Lokalne Badania Społeczne dla Ośrodka Pomocy
Społecznej w Sławie**

Spis treści:

1. Wprowadzenie i metodologia.....	3
2. Usługi społeczne w kontekście przeobrażeń polityki społecznej.....	7
3. Analiza danych zastanych.....	13
4. Analiza wyników badania ilościowego	31
5. Analiza wyników badania jakościowego	49
6. Rekomendacje i wnioski.....	66

1. Wprowadzenie i metodologia

Firma Lokalne Badania Społeczne przeprowadziła badanie ilościowe i jakościowe na zlecenie Ośrodka Pomocy Społecznej w Sławie. Głównym celem wspomnianego przedsięwzięcia było przeprowadzenie diagnozy potencjału i potrzeb pod kątem usług społecznych. Zrealizowany został cykl badawczy z zastosowaniem różnych, wzajemnie powiązanych metod i technik badawczych. Termin realizacji badania: maj-lipiec 2026 r.

Problemy i pytania badawcze:

Głównym celem badania było rozpoznanie potrzeb mieszkańców i zbadanie lokalnego potencjału usługowego, w tym m.in:

- rodzajów usług, na które jest zapotrzebowanie,
- skali zapotrzebowania na poszczególne usługi społeczne,
- stanu zasobów w zakresie świadczenia usług społecznych m.in. przez lokalne organizacje pozarządowe, podmioty ekonomii społecznej i podmioty zatrudnienia socjalnego,
- dodatkowym celem była edukacja kadry OPS (docelowo - CUS).

Diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej stanie się podstawą rozwoju usług społecznych w Gminie Sława, określenia sposobu ich realizacji oraz możliwości zaangażowania w ten proces różnych interesariuszy: instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, podmiotów ekonomii społecznej, biznesu i - wreszcie - samych mieszkańców. Diagnoza posłuży opracowaniu Planu Wdrażania CUS i Programu Usług Społecznych, jak również będzie podstawą do opracowania Planu Organizowania Społeczności Lokalnej, który powinien uwzględniać wyniki rozpoznania potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie działań wspierających, uzupełniających usługi społeczne w sposób funkcjonalny. Informacje zintegrowane w raporcie wspomogą również programowanie lokalnych polityk publicznych, wyznaczając priorytetowe kierunki interwencji. Co za tym idzie, diagnoza będzie narzędziem dla władz Gminy i innych

podmiotów lokalnych, działających na rzecz zapewnienia wysokiej jakości życia mieszkańców i skutecznego rozwiązywania problemów społecznych.

Kluczowe pytania badawcze:

- Jakie usługi społeczne są świadczone w Gminie Sława (m.in. rodzaje usług, usługodawcy, miejsca świadczenia usług, infrastruktura usługowa)?
- Jakich usług społecznych brakuje?
- Jaki jest stopień zaspokojenia potrzeb mieszkańców w obszarze usług społecznych?
- Jakie są zasoby i potencjały mieszkańców, grup społecznych i podmiotów lokalnych?
- Jakie podmioty świadczą usługi społeczne?
- Jakie podmioty mogłyby świadczyć usługi społeczne w przyszłości?
- Jakie są istniejące i możliwe sposoby zaangażowania różnych grup mieszkańców w proces rozwiązywania wspólnych problemów?
- Jakie są oczekiwane zasady i możliwości współpracy między podmiotami publicznymi, społecznymi i komercyjnymi?
- Jaki jest poziom aktywności społecznej i partycypacji mieszkańców?
- Jakie grupy (terytorialne i/lub kategoryjne) powinny zostać objęte pracą metodą OSL (Organizowanie Społeczności Lokalnej)?
- Jakie są kluczowe problemy i wyzwania społeczne?
- Jak postrzegana jest jakość życia w Gminie?

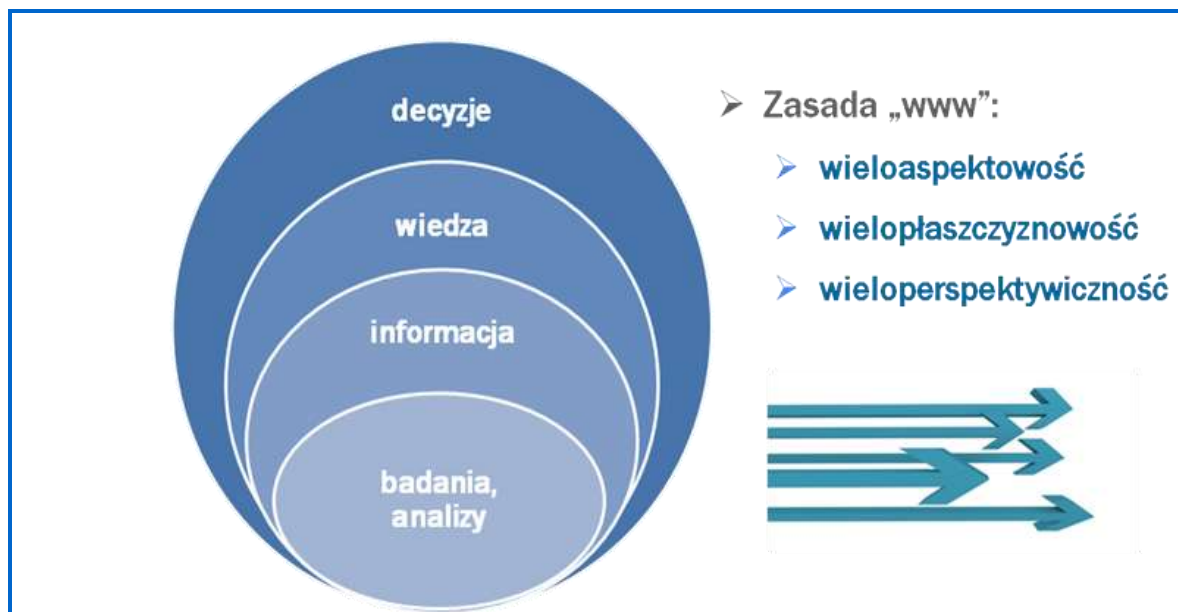
Metody, techniki i narzędzia badawcze (w tym projekty narzędzi badawczych):

Podejście metodologiczne:

W badaniu zastosowana została **triangulacja metodologiczna**, a więc połączenie różnych, wzajemnie komplementarnych metod i technik badawczych (ilościowych i jakościowych). Co istotne, triangulacja dotyczyła nie tylko kwestii związanych z podejściem metodologicznym, ale również powiązaniem różnych źródeł danych oraz perspektyw (grup docelowych). Takie podejście pozwoliło na uzyskanie możliwie pełnej wiedzy, przyczyniając się do sformułowania trafnych wniosków i rekomendacji.

Ilustracja 1. Podejście badawcze oparte na zasadzie trzech „w”

Ilustracja 2. Ogólny schemat procesu badawczego

Uzyskany obraz jest wielowątkowy, wielopłaszczyznowy, a także - ze względu na możliwość zestawienia i porównania opinii różnych grup respondentów - wieloperspektywiczny („zasada WWW”). Innymi słowy, niniejszy projekt badawczy ma charakter kompleksowego, wieloetapowego i rozłożonego w czasie przedsięwzięcia. Badania ilościowe pozwoliły na uzyskanie danych statystycznych, przydatnych do zdiagnozowania sytuacji pod kątem sposobu świadczenia i organizacji usług społecznych w Gminie Sława. Badania jakościowe dostarczyły bardziej szczegółowych informacji, które pozwoliły na uzyskanie pogłębionej wiedzy, m.in. z perspektywy lokalnych ekspertów, usługodawców, a także (różnych grup) odbiorców usług społecznych.

Nawiązując do powyższych zagadnień, zrealizowane przedsięwzięcie objęło następujące obszary badawcze:

- kapitał społeczny, aktywność, partycypacja, włączanie mieszkańców,
- ocena jakości życia,
- ranking problemów społecznych,
- potencjały i zasoby społeczności lokalnej,
- korzystanie z usług społecznych i poziom satysfakcji,
- ocena jakości pracy dotychczasowych i potencjału usługodawców,
- zapotrzebowanie na usługi społeczne,
- określenie grup docelowych i ich potrzeb,
- kwestia odpłatności usług,
- pakiety usług i sposób ich świadczenia,
- relacje OPS/CUS z podmiotami zewnętrznymi i współpraca z usługodawcami,
- komunikacja społeczna, edukacja, upowszechnianie wiedzy.

Metody i etapy badawcze:

- Analiza danych zastanych (desk research),
- Badanie ilościowe, miks metodologiczny CAWI + PAPI, N=414,
- Badanie jakościowe:

- ✓ Zogniskowane Wywiady Grupowe (N=2) - z lokalnymi liderami, przedstawicielami miejscowych instytucji i organizacji społecznych.

Tabela 3. Zrealizowane metody i etapy badawcze

Procedura badawcza	Sposób realizacji
Analiza danych zastanych (desk research)	Analiza dostępnych danych statystycznych oraz dokumentów strategicznych i programowych, raportów, analiz i opracowań...
Badanie ilościowe: CAWI + PAPI	N=414
Badanie jakościowe: Zogniskowane Wywiady Grupowe (N=3 FGI)	2 spotkania z kluczowymi interesariuszami procesu tworzenia CUS: 1: przedstawiciele miejscowych instytucji publicznych 2: przedstawiciele organizacji pozarządowych, liderzy lokalni

2. Usługi społeczne w kontekście przeobrażeń polityki społecznej

Konieczność rozwoju usług społecznych stanowi odpowiedź na aktualne wyzwania społeczne w Polsce i Unii Europejskiej. Rozwiązania oparte na usługach społecznych (szerzej publicznych) bardziej pasują do postindustrialnej rzeczywistości i nowego modelu społecznego. Dlatego współcześnie termin państwo opiekuńcze (*welfare state*) coraz częściej zastępuje się pojęciem „*social services state*”, bardziej oddającym specyfikę skoncentrowaną na usługach polityki społecznej. W stopniowo wyłaniającym się nowym podejściu do polityki społecznej warto zaznaczyć przynajmniej trzy istotne trendy, które są realnym powodem do inwestowania w sektor usług społecznych.

- różnorodność instytucjonalna w dostarczaniu i produkcji usług społecznych (*welfare pluralism*):

Odpowiedzialność za realizację zadań i usług społecznych rozkłada się na większą liczbę podmiotów działających w ramach różnych sektorów. Pluralizacja dotyczy szczególnie trzech obszarów - po pierwsze, instytucji realizujących zadania społeczne, po drugie, instrumentów finansowania, po trzecie, sposobów realizacji usług społecznych. Zakłada się, że w celu większej skuteczności działań społecznych administracja publiczna powinna

w większym stopniu wykorzystywać aktywne społeczeństwo obywatelskie (np. poprzez tworzenie partnerskich relacji między państwem a organizacjami pozarządowymi). Z kolei na styku rynku i polityki społecznej tworzy się specyficzna forma przedsiębiorczości - ekonomia społeczna.

- ekonomizacja usług społecznych:

Kolejnym ważnym kierunkiem współczesnej polityki społecznej jest postępujący proces jej ekonomizacji. Polega on na powiązaniu różnych aktywizujących działań polityki społecznej z rynkiem pracy. Praca staje się kluczem do rozwiązywania różnorodnych problemów ekskluzji społecznej i ubóstwa, gdyż poprzez działania aktywizujące próbuje się rozwiązywać różnorodne kwestie socjalne dzięki integracji ludzi z rynkiem pracy. Z pewnością odpowiedzią na tę potrzebę są rozwiązania realizowane w duchu ekonomii społecznej.

Ekonomizacja polityki społecznej to także wprowadzanie do niej różnorodnych mechanizmów, które są związane z rozwiązaniami klasycznie rynkowymi. Chodzi tu przede wszystkim o takie procesy jak prywatyzacja i urynkowanie zadań społecznych, wprowadzanie konkurencyjności wśród producentów i dostawców świadczeń społecznych. Pojawia się też zjawisko tzw. quasi rynków w sferze społecznej, na których motywem działania nie musi być chęć zysku; z kolei nabywcy (mieszkańcy korzystający z usług) nie zużywają własnych zasobów; źródłem finansowania pozostają bardzo często środki publiczne.

- uspołecznienie usług społecznych:

W nowych podejściach do polityki społecznej zauważa się, że do pozytywnej zmiany roli i znaczenia usług społecznych przyczynia się w poważnym stopniu ich uspołecznienie, czyli wykorzystanie potencjału podmiotów ekonomii społecznej. Można nawet stwierdzić, że sektor ekonomii społecznej (rozumiany szeroko czyli łącznie z organizacjami pozarządowymi) jest właściwie niezastąpiony, ze względu na fakt, że szybciej i skuteczniej dociera do odbiorców pomocy, jest bardziej elastyczny, innowacyjny, efektywniejszy

finansowo. Ponadto sektor ekonomii społecznej łączy świadczenie usług społecznych z zacieśnianiem więzi społecznych i pogłębiania integracji społecznej, a także ze wzmacnianiem społeczeństwa obywatelskiego.

Kreowanie koncepcji usług socjalnych przez Unię Europejską

Komisja Europejska scharakteryzowała obszar tzw. usług interesu ogólnego w Zielonej Księdze (Green Paper Services on General Interest, 2003) oraz Białej Księdze (White Paper Services on General Interest, 2004) wskazując, że zagadnienia związane z usługami stanowią dla instytucji europejskich niezwykle ważny obszar rozwoju polityki społecznej. Usługi w interesie ogólnym (*Services of General Interest*), obejmują usługi zarówno o charakterze gospodarczym jak i niegospodarczym. Są to usługi, które bez interwencji publicznej nie byłyby świadczone, lub byłyby świadczone na innych warunkach. Realizowanie takich usług na zlecenie władzy publicznej wpływa na ich jakość, oraz umiarkowaną cenę z uwagi na dofinansowanie ze źródeł publicznych.

Z kolei usługi socjalne użyteczności publicznej są istotną częścią Europejskiego Modelu Społecznego. Dokument uzupełniający do komunikatu dotyczącego jednolitego rynku na miarę Europy XXI wieku „Usługi świadczone w interesie ogólnym, w tym usługi socjalne świadczone w interesie ogólnym: nowe zobowiązanie europejskie” z roku 2007 wskazuje, że usługi socjalne są postrzegane jako środek do osiągnięcia następujących celów:

- są to usługi zorientowane na osobę, przeznaczone do zaspokajania życiowych potrzeb człowieka, zwłaszcza potrzeb słabszych grup w społeczeństwie,
- zapewniają ochronę przed ogólnymi i szczególnymi zagrożeniami dla życia oraz pomagają w realizacji osobistych wyzwań i w sytuacjach kryzysowych,
- świadczone są również na rzecz rodzin, w kontekście zmiany wzorców rodziny, wspierania ich roli w opiece nad młodymi i starszymi członkami rodziny, jak również nad osobami niepełnosprawnymi, oraz kompensują ewentualny rozpad rodzin,

- są to kluczowe instrumenty ochrony podstawowych praw człowieka i ludzkiej godności; przyczyniają się do zwalczania dyskryminacji, zapewnienia równości płci, poprawy warunków życia i tworzenia równych szans dla wszystkich.

W realizacji usług społecznych użyteczności publicznej Komisja Europejska przewiduje preferencję dla konkretnych lokalnych realizatorów. Obok dotychczasowych klauzul społecznych pozwalających, by wykonawca do realizacji zamówienia publicznego zatrudnił osoby mające utrudniony dostęp do rynku pracy (art. 94 ust. 1 ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych) dodatkowo preferowane będzie wsparcie kierowane do lokalnych podmiotów ekonomii społecznej. Usługi tego rodzaju powinny być zorganizowane w następujący sposób:

- zaspokojenie wielorakich potrzeb poszczególnych jednostek wymaga wszechstronności i personalizacji usług socjalnych, które muszą być opracowane i świadczone w sposób zintegrowany; często między odbiorcą usługi i usługodawcą istnieje osobista relacja,
- przy definiowaniu i świadczeniu usługi trzeba uwzględniać różnorodność ich adresatów,
- usługi socjalne świadczone w celu zaspokojenia potrzeb osób należących do słabszych grup społeczeństwa charakteryzuje często asymetryczny stosunek między usługodawcami i beneficjentami, odmienny od relacji mających miejsce między dostawcą handlowym a konsumentem,
- z uwagi na fakt, że usługi te często osadzone są w (lokalnych) tradycjach kulturowych, wybiera się rozwiązania dostosowane do szczególnych cech lokalnej sytuacji, gwarantujące bliskość między usługodawcą a użytkownikiem, zapewniając jednocześnie równy dostęp do usług na całym terytorium,
- usługodawcy często potrzebują dużej autonomii, by zaspokoić różne i zmieniające się potrzeby socjalne,
- z reguły usługi te opierają się na zasadzie solidarności i w dużym stopniu są one uzależnione od publicznego finansowania, co zapewnia równy dostęp, niezależnie od stanu posiadania czy dochodów,

- usługodawcy nienastawieni na zysk oraz pracownicy wolontariatu często odgrywają ważną rolę w świadczeniu usług socjalnych, wyrażając tym samym postawę obywatelską i przyczyniając się do integracji społecznej, spójności społecznej wspólnot lokalnych oraz do solidarności międzypokoleniowej.

Wprowadzenie usług społecznych jako kategoria obrotu prawnego w Polsce

W 2019 r. po przyjęciu przez Sejm RP ustawy „O realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych” (19.07.2019 r.) nastąpiło uporządkowanie definicyjne i prawne sfery usług społecznych. Do tej pory pojęcie „usługi społeczne” było powszechnie używane w dyskursie naukowym i literaturze przedmiotu, ale było nieobecne w krajowym obrocie prawnym. Wprowadzenie legalnej definicji usług społecznych ma charakter opisowy i polega na wyliczeniu usług zaliczanych do tej kategorii. Definicją, z założenia, objęte zostały wszystkie usługi pomocy społecznej (w tym praca socjalna), ale także inne usługi, a w pierwszej kolejności asystentura rodziny i usługi opiekuńcze dla seniorów.

„Usługi społeczne” jako pojęcie prawne jest kategorią szerszą niż „usługi pomocy społecznej”, ale węższą niż „usługi świadczone w interesie ogólnym” czy „usługi użyteczności publicznej”. Kategorią tą zostały objęte usługi świadczone w bezpośrednim kontakcie z mieszkańcami. Zakres przedmiotowy pojęcia „usługi społeczne” został powiązany z definicją legalną zawodów pomocowych w ten sposób, że docelowo usługami społecznymi będą usługi świadczone co do zasady przez przedstawicieli zawodów pomocowych. Zapisy dotyczące zawodów pomocowych ujęte są w odrębnej ustawie regulującej funkcjonowanie Centrów Usług Społecznych. Celem tego aktu prawnego jest integracja i profesjonalizacja usług społecznych i zarazem zwiększenie elastyczności władz samorządowych w organizacji ich świadczenia na poziomie lokalnym i w konsekwencji zapewnienie mieszkańcom szerszej i łatwiejszej dostępności tychże usług.

Definicja legalna ma charakter opisowo-enumeratywny. Usługi społeczne to:

- działania podejmowane przez Gminę w celu zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej, świadczone w formie niematerialnej bezpośrednio na rzecz osób, rodzin, grup społecznych lub ogółu mieszkańców,

- z zakresu 14 obszarów kompetencyjnych Gminy, które zostały wymienione poniżej,
- na podstawie ustaw, których przykłady również zostały przedstawione poniżej,
- są świadczone przez osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje, jeżeli wymogi w tym zakresie wynikają z przepisów odrębnych.

Usługi społeczne to termin szerszy niż usługi pomocy społecznej, ale węższy niż usługi użyteczności publicznej. Obejmują problematykę z zakresu:

- 1) polityki prorodzinnej,
- 2) wspierania rodziny,
- 3) systemu pieczy zastępczej,
- 4) pomocy społecznej,
- 5) promocji i ochrony zdrowia,
- 6) wspierania osób z niepełnosprawnością,
- 7) edukacji publicznej,
- 8) przeciwdziałania bezrobociu,
- 9) kultury,
- 10) kultury fizycznej i turystyki,
- 11) pobudzania aktywności obywatelskiej,
- 12) mieszkalnictwa,
- 13) ochrony środowiska,
- 14) reintegracji zawodowej i społecznej.

Usługi społeczne odnoszą się w szczególności do następujących ustaw:

- 1) ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- 2) ustawa z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw,
- 3) ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- 4) ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- 5) ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego,

- 6) ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym,
- 7) ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- 8) ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,
- 9) ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- 10) ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe,
- 11) ustawa z dnia 20 marca 2025 r. o rynku pracy i służbach zatrudnienia,
- 12) ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym,
- 13) ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej,
- 14) ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie,
- 15) ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji,
- 16) ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3,
- 17) ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny.

3. Analiza danych zastanych

1. Opis wyników badania

1.1. Analiza danych zastanych

Sława jest gminą miejsko-wiejską, położoną w południowo-wschodniej części województwa lubuskiego, w powiecie wschowskim, w odległości ok. 46 km od stolicy regionu - Zielonej Góry. Powierzchnia Gminy wynosi ok. 327 km², co stanowi 2,3 proc. powierzchni województwa lubuskiego. W skład Gminy Sława wchodzi następujące miejscowości: Krzepielów, Ciepiałówek, Krązkowo, Dębczyn, Przydroże, Krzydłowiczki, Nowe Strącze, Stare Strącze, Jutrzenka, Lipinki, Kamienna, Głuchów, Tarnów Jezierny, Myszyniec, Kuźnica Głogowska, Tarnówek, Radzyń, Przybyszów, Ceglówko, Wróblów, Lubogoszcz, Gola, Dąb, Dębowo, Krępina, Lubiatów, Droniki, Ciosaniec, Bagno, Szreniawa, Śmieszkowo, Spokojna oraz Łupice. Gmina Sława sąsiaduje z następującymi gminami: od północy z gminą Wolsztyn (woj. wielkopolskie), od północnego wschodu z gminą Przemęt (woj. wielkopolskie), od wschodu z gminą Wijewo (woj. wielkopolskie) oraz gminą Wschowa (woj.

lubuskie), od południowego wschodu z gminą Szlichtyngowa (woj. lubuskie), od południa z gminą Kotla (woj. dolnośląskie), od południowego zachodu z gminą Siedlisko (woj. lubuskie), od zachodu z gminą Nowa Sól (woj. lubuskie), od północnego zachodu z gminą Kolsko (woj. lubuskie)¹.

Ilustracja 4. Położenie Gminy Sława na tle województwa lubuskiego²

Tabela 5. Stan ludności Gminy na tle wybranych JST, powiatu, województwa i kraju³

Jednostka terytorialna	2020	2021	2022	2023	2024
POLSKA	38 088 564	37 907 704	37 766 327	37 636 508	37 489 087
LUBUSKIE	993 329	985 487	979 976	975 023	969 819
Powiat wschowski	37 967	37 683	37 441	37 251	37 002
Sława	12 556	12 472	12 434	12 420	12 380
Skwierzyna	11 836	11 700	11 647	11 513	11 433
Dobiegniew	6 350	6 271	6 215	6 159	6 082
Drezdenko	16 772	16 588	16 443	16 315	16 157

W populacji mieszkańców Gminy Sława nieznacznie przeważają kobiety, których udział wynosi 51 proc. Wyraźnie widać, że liczba mieszkańców Gminy Sława nieznacznie spada. Analogiczne zjawisko można – w różnym stopniu – zaobserwować również

¹ Źródło: „Raport o stanie Gminy Sława za 2025, Sława, 2026, str. 5-8

² Źródło: „Raport o stanie Gminy Sława za 2025”, Sława, 2026, str. 6

³ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

w odniesieniu do niemal wszystkich gmin miejsko-wiejskich ujętych w powyższym zestawieniu, a także powiatu wschowskiego.

Tabela 6. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem na tle wybranych JST, powiatu, województwa i kraju⁴

Jednostka terytorialna	w wieku przedprodukcyjnym					w wieku produkcyjnym					w wieku poprodukcyjnym				
	2020	2021	2022	2023	2024	2020	2021	2022	2023	2024	2020	2021	2022	2023	2024
POLSKA	18,4	18,4	18,4	18,2	18	59,4	59,1	58,7	58,4	58,2	22,2	22,5	22,9	23,3	23,8
LUBUSKIE	18,3	18,3	18,2	18	17,7	59,4	59	58,6	58,2	58	22,3	22,7	23,2	23,8	24,3
Powiat wschowski	19,7	19,7	19,3	19	18,6	59,1	58,6	58,4	58	58	21,2	21,7	22,3	22,9	23,4
Sława	20,5	20,3	19,9	19,5	19,2	58,2	57,6	57,5	57,3	57,1	21,3	22	22,6	23,2	23,7
Skwierzyna	17,7	17,8	17,9	17,8	17,5	59,1	58,4	57,4	56,9	56,5	23,2	23,8	24,7	25,3	26
Dobiegniew	17,2	17,1	16,8	16,4	16	59,3	58,7	58,1	58	57,8	23,5	24,3	25,1	25,6	26,3
Drezdenko (3)	19,2	19,3	18,9	18,5	18	58,3	57,8	57,7	57,6	57,5	22,5	22,9	23,5	23,9	24,5

Istotnym zjawiskiem demograficznym jest zmiana struktury ludności ze względu na wiek. Według danych na koniec 2024 roku 19,2 proc. mieszkańców Gminy Sława stanowiły osoby w wieku przedprodukcyjnym (jest to najwyższy udział na tle kraju, województwa lubuskiego, powiatu wschowskiego oraz wszystkich analizowanych gmin miejsko-wiejskich, 57,1 proc. – osoby w wieku produkcyjnym (co jest wynikiem niższym od wskaźników dla kraju, regionu i powiatu, a także gmin: Dobiegniew oraz Drezdenko), natomiast 23,7 proc. – osoby w wieku poprodukcyjnym (stanowiący udział zbliżony do danych dla kraju i jednocześnie niższy od wartości dla województwa lubuskiego oraz gmin: Skwierzyna, Dobiegniew i Drezdenko. W perspektywie ostatnich 5 lat (2020-2024) widoczny jest utrzymujący się spadek odsetka osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym w populacji oraz wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym. Trend ten wskazuje na stopniowe „starzenie się” społeczności (zwiększania się liczby seniorów) Gminy. Również na poziomie ogólnopolskim, regionalnym i powiatowym można mówić o trwałej tendencji „starzenia się” społeczeństwa, która – według wszelkich dostępnych prognoz – ma charakter trwały i będzie kontynuowana w przyszłości.

⁴ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Pomoc społeczna

W roku 2025 Ośrodek Pomocy Społecznej w Sławie udzielił pomocy i wsparcia 501 osobom, co stanowiło 4,02 proc. wszystkich mieszkańców Gminy. Od 2018 roku liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej w Gminie Sława systematycznie malała, np. w roku 2018 było ich 825, zaś w 2024 roku - 489. W 2025 roku 360 rodzin skorzystały z pomocy społecznej (716 osób w rodzinach). W 2025 roku 124 osoby skorzystały ze świadczeń niepieniężnych (liczba ww. świadczeń wyniosła 24 108), a 434 osoby – ze świadczeń pieniężnych (2 890 świadczeń). Kwota świadczeń pieniężnych w roku 2025 wyniosła 1 344 827,86 zł (o 216 910,46 zł więcej niż w roku poprzedni)⁵.

W 2025 r. do najważniejszych powodów korzystania z pomocy społecznej należały: bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba oraz ubóstwo. Na kolejnych miejscach w hierarchii przyczyn korzystania z pomocy społecznej znalazły się: bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, potrzeba ochrony macierzyństwa, alkoholizm oraz bezdomność⁶.

Tabela 7. Powody przyznania pomocy społecznej w 2025 r.⁷

POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ	LICZBA RODZIN OGÓŁEM
BEZROBOCIE	80
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	77
DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA	65
UBÓSTWO	59
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK.-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM	33
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK.-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM - W TYM: RODZINY NIEPEŁNE	21
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA	16
ALKOHOLIZM	7
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK.-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM - W TYM: RODZINY WIELODZIELNE	5

⁵ Źródło: „Ocena zasobów pomocy społecznej dla gminy Sława za 2025 rok”, Ośrodek Pomocy Społecznej w Sławie, Sława, 2026, str. 11-35

⁶ Źródło: „Ocena zasobów pomocy społecznej dla gminy Sława za 2025 rok”, Ośrodek Pomocy Społecznej w Sławie, Sława, 2026, str. 23

⁷ Źródło: „Ocena zasobów pomocy społecznej dla gminy Sława za 2025 rok”, Ośrodek Pomocy Społecznej w Sławie, Sława, 2026, str. 23

POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA - W TYM: POTRZEBA OCHRONY WIELODZIETNOŚCI	5
BEZDOMNOŚĆ	4
TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z ZAKŁADU KARNEGO	3
NARKOMANIA	2
PRZEMOC DOMOWA	2
ZDARZENIE LOSOWE	2

W ramach wsparcia udzielanego przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Sławie realizowane są ustawowe świadczenia i usługi m.in. w postaci: pomocy finansowej, usługowej i rzeczowej dla osób potrzebujących, pracy socjalnej, zasiłków celowych, zasiłków okresowych, zasiłków stałych, wydawania posiłków dla dzieci w szkołach czy wypłacania dodatków mieszkaniowych i energetycznych. OPS organizuje również usługi opiekuńcze dla osób doświadczających trudności w codziennym funkcjonowaniu. W roku 2025 z tej formy wsparcia skorzystało 30 mieszkańców Gminy Sława (o 7 osób więcej niż w roku 2024). Realizowane są również specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi, z których w 2025 roku skorzystał 1 mieszkaniec Gminy Sława. Prowadzone jest poradnictwo specjalistyczne (z którego - pomimo dostępności - w 2025 r. nie skorzystała żadna rodzina), a także asystentura rodziny (2 asystentów w roku 2025, z którego wsparcia skorzystało 18 rodzin). OPS obejmuje również wsparciem rodziny z dziećmi poprzez takie formy pomocy, jak np. zasiłki rodzinne wraz z dodatkami, których odbiorcami było w sumie 114 rodzin (o 29 rodzin mniej niż w roku poprzednim), a łączna kwota przeznaczona na tę formę pomocy wyniosła 578 396,36 zł (w porównaniu do roku poprzedniego zmniejszyła się o 151 829,44 zł), a także świadczenia opiekuńcze w postaci: świadczeń pielęgnacyjnych, zasiłków pielęgnacyjnych i specjalnych zasiłków opiekuńczych⁸.

Poniżej prezentujemy dane na temat korzystania z pomocy społecznej w szerszym kontekście, tj. w ujęciu porównawczym.

⁸ Źródło: „Ocena zasobów pomocy społecznej dla gminy Sława za 2025 rok”, Ośrodek Pomocy Społecznej w Sławie, Sława, 2026, str. 27-44

Tabela 8. Beneficjenci pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców⁹

jednostka terytorialna	2020	2021	2022	2023	2024
POLSKA	416	373	344	338	313
LUBUSKIE	479	427	385	370	344
Powiat wschowski	647	577	476	424	355
Sława	658	633	543	505	433
Skwierzyna	660	616	557	528	467
Dobiegniew	1 446	1 229	1 099	968	909
Drezdenko	917	802	742	691	656

Dane zamieszczone w powyższej tabeli obejmują zasięg korzystania z pomocy społecznej, a więc udział beneficjentów pomocy społecznej w populacji. Wyraźnie widać, że przedmiotowy wskaźnik dla Gminy Sława w roku 2024 wyniósł 433, zatem był wyższy od danych zanotowanych dla całego kraju, województwa lubuskiego oraz powiatu wschowskiego, zaś niższy względem wszystkich gmin miejsko-wiejskich zamieszczonych w tabeli. Najwyższe wyniki analizowanego wskaźnika odnotowano w gminie Dobiegniew. Zestawiając dane za lata 2020-2024, można dostrzec wyraźny trend spadkowy, który jest widoczny w niemal wszystkich porównywanych jednostkach terytorialnych.

Tabela 9. Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej¹⁰

jednostka terytorialna	2020	2021	2022	2023	2024
POLSKA	762 536	704 117	656 746	639 737	609 122
LUBUSKIE	25 356	23 156	21 192	20 265	19 190
Powiat wschowski	1 163	1 049	871	784	700
Sława	427	417	366	332	293
Skwierzyna	433	407	365	348	317
Dobiegniew	441	389	359	340	317
Drezdenko	764	695	648	617	588

Dane prezentowane w powyższej tabeli zawierają rzeczywistą liczbę gospodarstw domowych, które w danym roku skorzystały z pomocy społecznej. Gospodarstwo domowe korzystające z pomocy społecznej to takie, które otrzymało pomoc pieniężną, rzeczową lub w formie usług zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Warunkiem przyznania pomocy jest zaistnienie jednego z problemów wymienionych w artykule 7. ww.

⁹ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

¹⁰ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

ustawy, a w przypadku świadczeń pieniężnych podstawowym warunkiem ich przyznania jest kryterium dochodowe. W roku 2024 w Gminie Sława z różnego rodzaju wsparcia, świadczonego przez pomoc społeczną, skorzystało 293 gospodarstw domowych. Liczba ta systematycznie zmniejsza się od kilku ostatnich lat. Podobny trend odnotowano również w większości gmin miejskich ujętych w powyższym zestawieniu, a także w powiecie, regionie i kraju.

Sytuacja mieszkaniowa

Według stanu na rok 2025 w Gminie Sława mieszkaniowy zasób gminny stanowiło 113 lokali komunalnych. Jak wynika z dokumentu „Ocena zasobów pomocy społecznej za 2025 rok”, na koniec roku 2025 zarejestrowano 36 wniosków na mieszkanie komunalne z zasobów Gminy, natomiast liczba oczekujących na mieszkanie socjalne wyniosła 1¹¹.

W uzupełnieniu powyższych informacji warto zaznaczyć, że w roku 2024 w Sławie dostępnych było 348 mieszkań na 1000 mieszkańców, a więc mniej, niż w całej Polsce, regionie, powiecie, a także w porównaniu z gminami miejsko-wiejskimi ujętymi w analizie. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w Gminie Sława wynosi 32,8 m², co jest wartością zbliżoną do danych ogólnokrajowych i jednocześnie najwyższą spośród wszystkich jednostek terytorialnych zamieszczonych w poniższej tabeli. Przeciętna liczba osób na jedną izbę w Gminie Sława wynosi 0,6 i jest zbliżona do danych dla kraju, powiatu oraz wszystkich gmin miejsko-wiejskich ujętych w zestawieniu. Z kolei przeciętna liczba izb w jednym mieszkaniu w Gminie Sława to 4,49, co jest wartością wyższą od danych zarejestrowanych w całej Polsce, województwie lubuskim, powiecie wschowskim oraz w gminach: Skwierzyna, Dobiegniew i Drezdenko¹².

¹¹ Źródło: „Ocena zasobów pomocy społecznej dla gminy Sława za 2025 rok”, Ośrodek Pomocy Społecznej w Sławie, Sława, 2026, str. 11

¹² Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Tabela 10. Zasoby mieszkaniowe Gminy w 2024 r. na tle wybranych JST, powiatu, województwa i kraju¹³

Jednostka terytorialna	przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	mieszkania na 1000 mieszkańców	przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu	przeciętna liczba osób na 1 izbę
POLSKA	32,2	425,9	3,83	0,61
LUBUSKIE	31,1	422,1	3,86	0,61
Powiat wschowski	31,3	367,7	4,18	0,65
Sława	32,8	347,7	4,49	0,64
Skwierzyna	30,5	413,9	3,97	0,61
Dobiegniew	29,9	401,8	3,99	0,62
Drezdenko (3)	30,0	396,5	3,96	0,64

Ochrona zdrowia

Poniżej prezentujemy najważniejsze informacje z obszaru ochrony zdrowia. Zgodnie z informacjami zawartymi w Rejestrze Podmiotów Wykonujących Działalność Leczniczą, na terenie Gminy Sława działalność prowadzą 3 placówki medyczne.

Tabela 11. Placówki medyczne prowadzące działalność na terenie Gminy Sława¹⁴

LP.	NAZWA PLACÓWKI MEDYCZNEJ	ADRES PLACÓWKI MEDYCZNEJ
1	PRZYCHODNIA STOMATOLOGICZNA „L-DENT” S.C. DAGMARA KASSOUAA I THAIR KASSOUAA	WARYŃSKIEGO 43, 67-410 SŁAWA
2	PORADNIA RODZINNA TERMED SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ	GŁOGOWSKA 12, 67-410 SŁAWA
3	ZESPÓŁ LEKARZY RODZINNYCH ESKULAP A. GRALIŃSKA-KANIA, G. KANIA, W. POPADIUK SPÓŁKA JAWNA	PARKOWA 11C, 67-410 SŁAWA

Według Banku Danych Lokalnych GUS w roku 2024 w Gminie Sława nie funkcjonowała żadna przychodnia POZ podległa samorządowi terytorialnemu.

Tabela 12. Liczba przychodni ogółem, praktyki lekarskie, przychodnie na 10 tys. ludności w roku 2024¹⁵

Jednostka terytorialna	przychodnie ogółem	praktyki lekarskie w mieście	Praktyki lekarskie na wsi	przychodnie na 10 tys. ludności
POLSKA	24 225	2 243	797	6
LUBUSKIE	624	92	22	6
Powiat wschowski	15	3	0	4
Sława	5	0	0	4
Skwierzyna	6	1	0	5

¹³ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

¹⁴ Źródło: <https://rpwdl2.ezdrowie.gov.pl/wyszukiwarka>, data dostępu: 19.05.2026 r.

¹⁵ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Dobiegniew	3	1	0	5
Drezdenko	12	0	0	7

Na podstawie powyższych informacji można stwierdzić, że dostęp do usług z obszaru ochrony zdrowia w Gminie Sława (mierzony liczbą przychodni w przeliczeniu na populację) jest zbliżony do średniej dla powiatu wschowskiego i jednocześnie najniższy spośród wszystkich analizowanych jednostek terytorialnych. Co istotne, zarówno na obszarze miejskim, jak i wiejskim Gminy Sława nie odnotowano praktyk lekarskich (analogiczna sytuacja występuje w gminie Drezdenko)

Powyższe dane (gromadzone przez instytucje statystyki publicznej) ukazują niepełny obraz sytuacji, np. brakuje informacji na temat stanu personelu medycznego (liczby etatów przeliczeniowych lekarza, pielęgniarki lub położnej) w relacji do liczby mieszkańców oraz liczby zadeklarowanych pacjentów do poszczególnych jednostek ochrony zdrowia w przeliczeniu na populację. Ponadto nie wiemy, ilu mieszkańców korzysta z usług medycznych poza terenem Gminy i odwrotnie – ilu mieszkańców sąsiednich jednostek administracyjnych korzysta z usług ochrony zdrowia na terenie Gminy Sława. Z pewnością obszar ochrony zdrowia powinien zostać objęty osobną analizą.

Gospodarka i rynek pracy

Poniżej prezentujemy kluczowe informacje odnośnie sfery gospodarczej, a także kondycji lokalnego rynku pracy w Gminie Sława. Warto zaznaczyć, że niektóre dane dotyczące drugiej z wymienionych kwestii są zbierane w ujęciu powiatowym.

Tabela 13. Wybrane wskaźniki aktywności gospodarczej mieszkańców w roku 2024¹⁶

Jednostka terytorialna	podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców
POLSKA	1 415	1 003
LUBUSKIE	1 386	986
Powiat wschowski	1 163	862
Sława	1 131	876
Skwierzyna	1 214	859
Dobiegniew	1 371	1 000
Drezdenko	1 379	1 038

¹⁶ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Powyższe dane pokazują, że liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie Sława jest niska na tle danych ogólnopolskich, regionalnych, powiatowych oraz w stosunku do gmin miejsko-wiejskich: Skwierzyna, Dobiegniew i Dreżdenko. Analogiczną sytuację odnotowano również w odniesieniu do liczby osób prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na populację.

Tabela 14. Stopa bezrobocia rejestrowanego (w proc.)¹⁷

Jednostka terytorialna	2021	2022	2023	2024	2025
POLSKA	5,8	5,2	5,1	5,1	5,7
LUBUSKIE	5,1	4,4	4,3	4,5	5,7
Powiat wschowski	8,5	7,4	7,5	7,7	8,6
Powiat międzyszycki	7,6	7,3	7,1	7,3	8,1
Powiat strzelecko-dreżdenecki	10,4	9,1	9	10,1	11,8

Ponieważ informacje na temat stopy bezrobocia rejestrowanego zbierane są na poziomie powiatów, nie mamy możliwości zaprezentowania danych dla poszczególnych gmin (w tym dla Gminy Sława). Powyżej zaprezentowane zostały dane dla powiatu wschowskiego i dwóch powiatów na tle parametrów regionalnych, jak również ogólnopolskich. Stopa bezrobocia dla powiatu wschowskiego jest wyższa od danych ogólnokrajowych, regionalnych oraz względem wartości zaobserwowanych dla powiatu międzyszyckiego, zaś niższa w porównaniu z powiatem strzelecko-dreżdeńskim. Należy zauważyć, że najwyższą wartość omawianego wskaźnika zanotowano właśnie w powiecie strzelecko-dreżdeńskim. Ponadto analizując powyższe dane, warto zwrócić uwagę na dynamikę zmian porównywanych wskaźników. Od roku 2022 obserwujemy nieznaczne pogorszenie sytuacji na rynku pracy w powiecie wschowskim.

Tabela 15. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych¹⁸

Jednostka terytorialna	2021	2022	2023	2024	2025
POLSKA	895 203	812 301	788 229	786 179	887 865
LUBUSKIE	18 158	15 725	15 379	15 926	20 380
Powiat wschowski	1 039	935	952	952	1 074
Powiat międzyszycki	1 353	1 324	1 248	1 296	1 449
Powiat strzelecko-dreżdenecki	1 566	1 418	1 377	1 539	1 818

¹⁷ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

¹⁸ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Na koniec roku 2025 w powiecie wschowskim zarejestrowanych było 1 074 osoby bezrobotne. W tej grupie było 504 kobiety i 570 mężczyzn. 293 osoby nie przekroczyły 30. roku życia, zaś 266 osób miało co najmniej 50 lat, ponadto odnotowano 491 osób bez pracy dłużej niż rok, co stanowi niemal 46 proc. bezrobotnych ogółem¹⁹.

Niektóre z wymienionych grup społecznych określane są mianem pozostających w szczególnej sytuacji na rynku pracy, czy też defaworyzowanych. W tym miejscu warto doprecyzować pojęcie defaworyzacji. „Grupy wykluczone – inaczej (...) defaworyzowane, grupy będące w trudnej sytuacji/położeniu na rynku pracy, czy też grupy problemowe na rynku pracy. Są to grupy osób związanych z tzw. wtórnym (drugorzędnym, pobocznym) rynkiem pracy, gdzie fluktuacja zatrudnienia jest bardzo wysoka, warunki pracy (wynagrodzenie, podnoszenie kwalifikacji itd.) zdecydowanie gorsze, a okresy bezrobocia częstsze (wielokrotne bezrobocie) i/lub dłużej trwające (długotrwałe bezrobocie). Do niektórych grup wykluczonych zaliczamy całe grupy społeczne (np. młodzież), a czasem osoby (...) z bardzo specyficznymi problemami (np. opuszczające zakłady karne)...”²⁰.

Aktywność społeczna

Jednym z wyznaczników aktywności społecznej jest liczba organizacji pozarządowych. Według danych GUS liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców Gminy Sława wynosi 64. Jest to najwyższy wynik spośród wszystkich jednostek administracyjnych ujętych w analizie.

Tabela 16. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców²¹

Jednostka administracyjna	2020	2021	2022	2023	2024
POLSKA	40	41	43	46	47
LUBUSKIE	41	43	44	48	50
Powiat wschowski	42	45	46	49	49
Sława	57	62	63	62	64
Skwierzyna	43	44	44	48	50
Dobiegniew	50	49	55	62	62
Drezdenko	33	36	36	41	43

¹⁹ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

²⁰ Źródło: <http://www.ekonomiaspoleczna.pl/>

²¹ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Lokalny samorząd inicjuje działania wspierające organizacje pozarządowe w oparciu o przyjmowany corocznie „Program współpracy Gminy Sława z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie”. Należy nadmienić, że przedmiotowy dokument jest poddawany konsultacjom społecznym przed przyjęciem przez Radę Miejską. Na 2026 rok zaplanowano przeznaczyć na realizację programu współpracy 300 000 zł. Program współpracy z organizacjami „trzeciego sektora” na rok 2026 obejmował zadania publiczne w zakresie:

1. upowszechniania kultury,
2. rozwoju wspólnoty samorządowej,
3. ochrony dziedzictwa kulturowego i opieki nad zabytkami,
4. wspierania aktywności turystycznej mieszkańców gminy oraz turystycznych projektów łączących pokolenia,
5. zapobiegania dyskryminacji i wykluczeniu społecznemu osób starszych,
6. prowadzenia działań na rzecz ochrony zwierząt,
7. działań edukacyjnych, konsultacyjnych i informacyjnych dotyczących ochrony oraz promocji walorów środowiska, przyrody i krajobrazu,
8. działań na rzecz zrównoważonego rozwoju,
9. działań mających na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz dyskryminacji,
10. działań mających na celu popularyzację kultury fizycznej i sportu,
11. ochrony ludności,
12. opieki społecznej²².

W 2025 roku Rada Miejska w Sławie w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi w formie wspierania i powierzenia zadań publicznych dofinansowała (w trybie konkursowym lub pozakonkursowym) projekty/zadania na łączną kwotę ponad 332

²² Źródło: Uchwała nr XX/179/25 Rady Miejskiej w Sławie z dnia 27 listopada 2025 r. w sprawie przyjęcia „Programu współpracy Gminy Sława w 2026 roku z organizacjami pozarządowymi i podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie”, Sława, 2025, str. 4

200 zł. Największą kwotę przeznaczono na realizację zadań z obszaru upowszechniania kultury fizycznej i sportu (252 500 zł). W ramach finansowania zorganizowano liczne zawody i wydarzenia sportowo-rekreacyjne (m.in. rozgrywki piłki nożnej, zawody wędkarskie, regaty żeglarskie czy szkolenia usprawniające)²³.

Kolejnym istotnym wskaźnikiem, na podstawie którego można zdiagnozować poziom kapitału społecznego oraz partycypacji społecznej jest frekwencja wyborcza.

Tabela 17. Frekwencja wyborcza (%)²⁴

Jednostka terytorialna	Wybory samorządowe (wójtów, burmistrzów, prezydentów) (2018) – I tura	Wybory parlamentarne - sejm (2019)	Wybory Prezydenta (2025) – II tura	Wybory parlamentarne - sejm (2023)	Wybory samorządowe (wójtów, burmistrzów, prezydentów) (2024) – I tura
POLSKA	54,9	61,74	71,63	74,38	51,99
LUBUSKIE	52,31	57,2	66,71	71,37	49,24
Powiat wschowski	51,56	53,02	64,53	67,6	50,72
Sława	51,34	53,89	64,75	67,46	48,21
Skwierzyna	44,4	56,24	64,38	68,18	48,52
Dobiegniew	52,88	47,92	62,33	63,96	52,65
Drezdenko	50,57	52,65	63,17	67,9	50,17

Według danych Państwowej Komisji Wyborczej mieszkańcy Gminy Sława charakteryzowała się przeciętną aktywnością wyborczą. Na szczególną uwagę zasługuje relatywnie niska frekwencja w wyborach samorządowych, zarówno w 2018, jak i w 2024 roku, na tle danych ogólnopolskich, regionalnych oraz powiatowych, a także w porównaniu z gminą Dobiegniew. Dodajmy, że na wskaźniki w wyborach samorządowych mogą oddziaływać czynniki o charakterze lokalnym (np. sytuacja na miejscowej scenie politycznej). W przypadku wyborów prezydenckich (2025 r.) w Gminie Sława frekwencja była zbliżona do danych powiatowych oraz zarejestrowanych w gminie Skwierzyna, niższa względem wartości zaobserwowanych w całym kraju, województwie lubuskim, zaś nieco wyższe od danych odnotowanych w gminach: Dobiegniew i Drezdenko. Z kolei wyniki

²³ Źródło: „Sprawozdanie z realizacji Program współpracy Gminy Sława w 2025 roku z organizacjami pozarządowymi i podmiotami, wskazanymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Sława, 2026, str. 4-8

²⁴ Źródło: Państwowa Komisja Wyborcza, <https://pkw.gov.pl>, data dostępu: 19.05.2026 r.

wyborów parlamentarnych – zarówno w 2019, jak i 2023 r. – były zbliżone danych dla powiatu, niższe od wartości odnotowanych od w całym kraju, województwie i w gminie Skwierzyna. Jednocześnie warto zwrócić uwagę, że zarówno na poziomie lokalnym, jak i regionalnym czy ogólnopolskim frekwencja w kolejnych wyborach parlamentarnych (2019 i 2023 r.) zdecydowanie rośnie.

Edukacja

W poniższych tabelach zamieszczamy listę publicznych placówek edukacyjnych funkcjonujących w Gminie Sława, przygotowaną na podstawie Systemu Informacji Oświatowej Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Tabela 18. Zestawienie placówek edukacyjnych w Gminie Sława²⁵

LP.	RODZAJ PLACÓWKI	NAZWA	MIEJSCOWOŚĆ	ULICA	NR BUDYNKU	STATUS
1	Branżowa szkoła I stopnia	BRANŻOWA SZKOŁA I STOPNIA W SŁAWIE	Sława	ul. Ogrodowa	1	publiczna
2	Liceum ogólnokształcące	LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE W SŁAWIE	Sława	ul. Ogrodowa	1	publiczna
3	Szkoła podstawowa	NIEPUBLICZNA SZKOŁA PODSTAWOWA HAPPY HOUSE	Sława	ul. Polna	1	niepubliczna
4	Poradnia psychologiczno-pedagogiczna	PORADNIA PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA WE WSCHOWIE FILIA W SŁAWIE	Sława	ul. Ogrodowa	1	publiczna
5	Przedszkole	PRZEDSZKOLE IM. CZESŁAWA JANCZARSKIEGO W SŁAWIE	Sława	ul. Sportowa	7	publiczna
6	Przedszkole	PRZEDSZKOLE NIEPUBLICZNE "BAJKA" W SŁAWIE	Sława	ul. Sportowa	8	niepubliczna
7	Przedszkole	PRZEDSZKOLE NIEPUBLICZNE KRAINA PANI SOWY	Sława	ul. Polna	1	niepubliczna
8	Przedszkole	PRZEDSZKOLE NIEPUBLICZNE PROMYK JOANNA MAŁYNIAK	Sława	ul. Ogrodowa	24	niepubliczna
9	Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA IM.FRANCISZKA NIEWIDZIAJŁY W SŁAWIE	Sława	ul. Odrodzonego Wojska Polskiego	16	publiczna
10	Technikum	TECHNIKUM W SŁAWIE	Sława	ul. Ogrodowa	1	publiczna
11	Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA IM.JANUSZA KORCZAKA W KRZEPIELOWIE	Krzepielów	-	35	publiczna
12	Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA W CIOŚAŃCU	Ciośaniec	-	27	publiczna
13	Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA W CIOŚAŃCU FILIA W ŁUPICACH	Łupice	ul. Szkolna	25	publiczna
14	Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA W STARYM STRĄCZU	Stare Strącze	-	195	publiczna

²⁵ Źródło: System Informacji Oświatowej, Centrum Informatyczne Edukacji MEN, Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych, <https://rspo.gov.pl>, data dostępu: 19.05.2026 r.

Na terenie Gminy Sława funkcjonują 3 żłobki:

- Niepubliczny Żłobek Bajka, Sława, ul. Sportowa 8,
- Kraina Pani Sowy, Sława, ul. Polna 1,
- Niepubliczny Żłobek „PROMYK”, Śmieszkowo 82²⁶.

Tabela 19. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2025 roku (proc.)²⁷

Jednostka administracyjna	język polski		matematyka		język angielskie	
	liczba zdających	średni wynik	liczba zdających	średni wynik	liczba zdających	średni wynik
LUBUSKIE	8 523	60,60	8 525	44,03	8 007	67,37
Powiat wschowski	383	56,43	383	40,7	360	59,71
Sława	136	57,37	136	42,76	136	42,76
Skwierzyna	99	60,63	99	39,39	99	60,24
Dobiegiew	47	55,7	47	43,85	27	55,78
Drezdenko	139	62,15	139	41,84	140	60,03

W roku szkolnym 2025 wyniki egzaminów końcowych uczniów szkół podstawowych na terenie Gminy Sława z języka polskiego były niższe od danych zaobserwowanych w województwie lubuskim oraz w gminach Skwierzyna i Drezdenko, zaś nieco wyższe względem gminy Dobiegiew i powiatu wschowskiego. W przypadku matematyki rezultaty były niższe od danych dla regionu, powiatu oraz gminy Dobiegiew, zaś wyższe w porównaniu z gminami: Skwierzyna i Drezdenko. Z kolei wyniki z języka angielskiego były najniższymi spośród wszystkich analizowanych jednostek administracyjnych. Warto zauważyć, że najwyższe rezultaty egzaminów ósmoklasisty odnotowano w województwie lubuskim (dotyczy to przede wszystkim wyników z matematyki oraz języka angielskiego).

Kultura

Samorządową instytucją koordynującą życie kulturalne w Gminie Sława jest Sławskie Centrum Kultury i Wypoczynku (SCKiW). Instytucja ta realizuje zadania w zakresie upowszechniania kultury, edukacji kulturalnej oraz integracji społeczności lokalnej, prowadząc działalność w Domach Kultury w Sławie, Ciosańcu, Śmieszkowie i Krzepielowie. SCKiW organizuje liczne wydarzenia o charakterze lokalnym, regionalnym i ogólnopolskim,

²⁶ Źródło: <https://empatia.gov.pl/rejestr-zlobkow-i-klubow-dzieciecych>, data dostępu: 19.05.2026 r.

²⁷ Źródło: <https://mapa.wyniki.edu.pl/MapaEgzaminow/>, data dostępu: 19.05.2026 r.

obejmujące koncerty, spektakle teatralne, wystawy, projekcje filmowe, konkursy oraz imprezy plenerowe. Sławskie Centrum Kultury i Wypoczynku współorganizuje także przedsięwzięcia promujące lokalne tradycje i aktywność mieszkańców, takie jak Jarmark Produktu Lokalnego, Dni Sławy „Lato bez granic” czy Konkurs Wypieków Wielkanocnych. W ramach działalności statutowej prowadzone są zajęcia plastyczne, taneczne, wokalne, teatralne, fotograficzne, instrumentalne i szachowe, a także kursy tańca towarzyskiego, sekcja brydża sportowego oraz zajęcia ruchowe, w tym Cross Kids, pilates i judo. Oferta skierowana jest do dzieci, młodzieży, dorosłych i seniorów, umożliwiając rozwijanie zainteresowań, talentów artystycznych oraz aktywne uczestnictwo w życiu kulturalnym Gminy²⁸.

Ważną instytucją kultury jest również Biblioteka Publiczna w Sławie. Instytucja ta jest samorządową instytucją kultury realizującą zadania w zakresie gromadzenia, opracowywania, udostępniania i ochrony zbiorów bibliotecznych oraz upowszechniania czytelnictwa i edukacji kulturalnej. W strukturze organizacyjnej funkcjonują wypożyczalnia dla dorosłych, oddział dla dzieci oraz filie biblioteczne w Ciosańcu, Krzepielowie i Starym Strączu. Biblioteka posiada księgozbiór o charakterze uniwersalnym, obejmujący zarówno książki drukowane, jak i zbiory specjalne, w tym audiobooki oraz gry na konsole. Oferta placówki jest systematycznie wzbogacana o nowości wydawnicze, dostosowane do potrzeb różnych grup odbiorców. Szczególne miejsce w działalności biblioteki zajmują działania promujące czytelnictwo wśród dzieci i młodzieży, realizowane we współpracy z przedszkolami i szkołami. Obejmują one lekcje biblioteczne, zajęcia edukacyjne, warsztaty plastyczne i manualne, spotkania tematyczne oraz spotkania autorskie. Biblioteka od wielu lat uczestniczy w ogólnopolskim projekcie „Mała Książka – Wielki Człowiek”, skierowanym do dzieci w wieku przedszkolnym, którego celem jest kształtowanie nawyków czytelniczych od najmłodszych lat. W 2025 r. zorganizowano spotkania autorskie dla dzieci z Ewą Kołodziejczyk, Bajanką oraz Panem Poetą, a także warsztaty i prezentacje gier planszowych oraz zajęcia rozwijające kreatywność. Działalność skierowana do dorosłych obejmowała m.in. spotkania autorskie z uznanymi pisarkami Katarzyną Zyskowską i Barbarą Wysoczańską oraz promocję debiutanckiej powieści

²⁸ „Raport o stanie Gminy Sława za 2025 rok”, Sława, 2026, str. 147-158

mieszkanki Sławy Gabrieli Sznigir. Biblioteka organizowała również prelekcje tematyczne, w tym spotkanie poświęcone zagadnieniom kobiecości, a także warsztaty rękodzielnicze dla dzieci i dorosłych, obejmujące m.in. naukę wykonywania ozdób techniką makramy. Istotnym elementem działalności jest funkcjonujący przy filii w Starym Strączu Dyskusyjny Klub Książki, działający w ramach ogólnopolskiego programu Instytutu Książki. Klub (obchodzący w 2025 r. 15-lecie działalności) integruje lokalną społeczność wokół literatury, organizując regularne spotkania, wydarzenia okolicznościowe oraz inicjatywy angażujące mieszkańców. Działania biblioteki wykraczają tym samym poza tradycyjne udostępnianie zbiorów, tworząc przestrzeń edukacji, integracji społecznej, rozwoju zainteresowań i aktywnego uczestnictwa mieszkańców w życiu kulturalnym Gminy²⁹.

Tabela 20. Wybrane wskaźniki dot. usług bibliotecznych w roku 2024³⁰

Jednostka adm.	biblioteki publiczne na 10 tys. ludności	ludność na 1 placówkę biblioteczną (łącznie z punktami bibliotecznymi ujętymi zgodnie z siedzibą jednostki macierzystej)	księgozbiór bibliotek na 1000 ludności	czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach
POLSKA	2	4 555	3 318,2	143	18,4
LUBUSKIE	2,4	3 321	3 923	113	19,7
pow. wschowski	1,6	6 167	2 841,7	75	23,2
Sława	3,2	3 095	2 627,9	79	17,4
Skwierzyna	3,5	2 858	3 326,4	83	17,2
Dobiegniew	1,6	6 082	4 052,4	174	19,9
Drezdenko	3,7	2 693	3 520,1	92	35,3

Należy stwierdzić, że mieszkańcy Gminy Sława mają relatywnie niski dostęp do usług bibliotecznych – zbliżony do gminy Drezdenko i jednocześnie najniższy spośród wszystkich analizowanych jednostek terytorialnych. Według Banku Danych Lokalnych GUS w latach 2019-2021 liczba czytelników bibliotek na 1000 mieszkańców w Gminie Sława stale malała, co z pewnością miało związek z ograniczeniami wprowadzonymi w związku z pandemią COVID-19 – w 2019 roku wskaźnik wynosił 100 czytelników, a w 2021 roku analogiczny wskaźnik wynosił 71 osób. W kolejnych latach odnotowano niewielki wzrostu liczby osób korzystających z ww. usług. Jednocześnie liczba czytelników w Gminie Sława przeliczeniu na populację osiągnęła – obok powiatu wschowskiego - najniższą wartość

²⁹ Źródło: „Raport o stanie Gminy Sława za 2025 rok”, Sława, 2026, str. 158-167

³⁰ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

spośród wszystkich analizowanych jednostek terytorialnych. Nieliczna grupa czytelników przekłada się również na niższą liczbę wypożyczeń – średnio wypożyczają oni mniej książek na tle mieszkańców niemal wszystkich analizowanych JST, a także w porównaniu do danych dla powiatu, regionu i kraju. Nieco niższą wartość tego wskaźnika odnotowano w gminie Skwierzyna.

Tabela 21. Wybrane wskaźniki dot. usług kulturalnych w roku 2024

Jednostka administracyjna	liczba uczestników imprez na 1000 ludności	liczba osób na placówkę (centrum kultury, dom kultury, ośrodek kultury, klub, świetlicę)	centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na 10 tys. ludności
POLSKA	936,9	9 585,55	1
LUBUSKIE	1 950,5	12 433,58	0,8
Powiat wschowski	1 013,5	18 501	0,5
Sława	2 514,3	12 380	0,8
Skwierzyna	323,2	11 433	0,9
Dobiegniew	462	6 082	1,6
Drezdenko	767	16 157	0,6

W analizie uwzględniono również wskaźniki dotyczące innych usług kulturalnych świadczonych przez lokalne podmioty. Wysokie wyniki zanotowano w przypadku liczby uczestników imprez masowych. Są one zdecydowanie wyższe od wartości analogicznych wskaźników dla kraju, regionu i powiatu, a także wszystkich gmin miejsko-wiejskich ujętych w analizie. Przeciętne wyniki zanotowano w przypadku liczby obiektów kulturalnych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Identyčną wartość tego wskaźnika, co dla Gminy Sława, odnotowano w województwie lubuskim, a niższą - w powiecie wschowskim i gminie Drezdenko. Zdecydowanie wyższe wyniki odnotowano na poziomie krajowym, a w szczególności – w gminie Dobiegniew. Co za tym idzie, liczba mieszkańców Gminy Sława przypadających na placówkę kulturalną jest zbliżona do wartości dla regionu, wyższa względem kraju oraz gmin: Dobiegniew i Skwierzyna, zaś niższa od danych zarejestrowanych w powiecie wschowskim oraz w gminie Drezdenko. Powyższe dane mogą świadczyć o przeciętnym dostępie mieszkańców Gminy Sława do usług kulturalnych, ale również mogą być rezultatem specyficznych rozwiązań organizacyjnych w sferze kultury, przyjętych na poziomie lokalnym.

4. Analiza wyników badania ilościowego

Niniejszy rozdział zawiera omówienie wyników badania ilościowego. Jak już wspomnieliśmy, pomiar został zrealizowany z wykorzystaniem techniki CAWI (Komputerowo Wspomagany Wywiad Internetowy) oraz PAPI (*Paper and Pencil Interview*) na kwotowej próbie N=414 mieszkańców Gminy Sława.

Poniżej prezentujemy kluczowe informacje na temat struktury próby, która była ważona ze względu na płeć, wiek oraz miejsce zamieszkania według podziału na sołectwa. Kluczowe parametry społeczno-demograficzne zamieszczone w poniższej tabeli są istotne w kontekście analiz prezentowanych w tej części opracowania.

Tabela 22. Struktura próby

PŁEĆ	
kobieta	51%
mężczyzna	49%
WIEK	
15-19	8%
20-29	13%
30-39	15%
40-49	19%
50-59	15%
60-74	21%
75 i więcej	9%
MIEJSCE ZAMIESZKANIA	
Sława (miasto)	33%
wieś	67%
WYKSZTAŁCENIE	
podstawowe (w tym gimnazjalne)	8%
zawodowe	21%
średnie	37%
wyższe (w tym licencjackie)	34%
SYTUACJA ZAWODOWA	
pracuję na stałe (na etacie)	48%
emeryt(ka), rencista(tka)	28%
uczeń(nnica), student(ka)	8%
przedsiębiorca, własna działalność gospodarcza	7%
pracuję dorywczo (na umowę cywilno-prawną)	6%
jestem bezrobotnym(a)	4%
inna sytuacja	3%
zajmuję się domem (nie pracuję)	2%
rolnik(czka)	2%

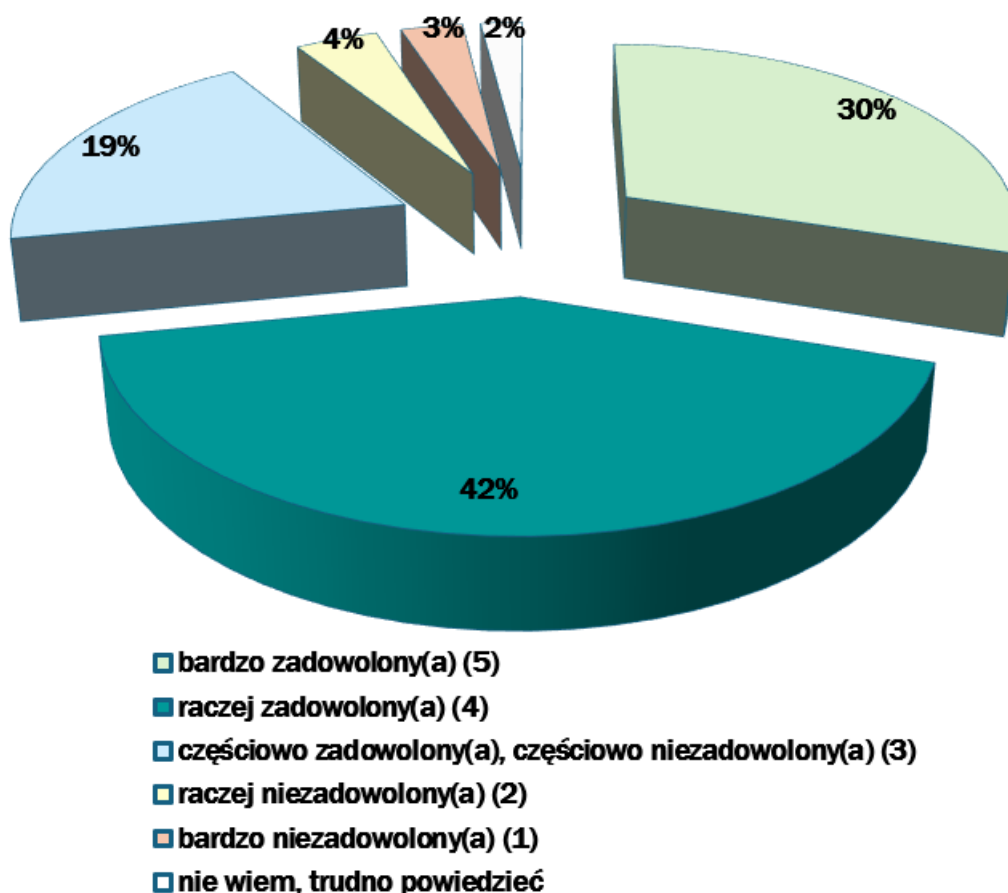
POSIADANIE DZIECI	
mam przynajmniej 1 dziecko w wieku 6 lat lub młodsze	11%
mam przynajmniej 1 dziecko w wieku 7-15 lat	22%
mam przynajmniej 1 dziecko w wieku 16-18 lat	8%
nie mam dzieci w wieku poniżej 18 lat	67%
SUBIEKTYWNA OCENA SYTUACJI EKONOMICZNEJ GOSPODARSTWA DOMOWEGO	
trudna, nie wystarcza nam na wszystkie podstawowe potrzeby	8%
średnia, wystarcza nam na podstawowe potrzeby, ale żyjemy skromnie	57%
dobra, nie musimy specjalnie oszczędzać, ani niczego sobie odmawiać	35%
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	
pełnosprawną	88%
z niepełnosprawnością ruchową	5%
z niepełnosprawnością inną niż ruchowa	7%

Jak już wspomnieliśmy, w zrealizowanej próbie kontrolowane były parametry płci, wieku oraz miejsca zamieszkania (podział na miasto i wieś), pozostałe rozkłady zostały uzyskane w sposób wtórny, na podstawie uzyskanych odpowiedzi respondentów. Po zakończeniu realizacji pomiaru przeprowadzona została statystyczna procedura, zwana ważeniem danych, polegająca na dostosowaniu (wyrównaniu) struktury zrealizowanej próby (rozkładu podstawowych zmiennych społeczno-demograficznych) do parametrów badanej populacji (mieszkańców Gminy Sława w wieku 15 lub więcej lat).

Co istotne, kobiety przeważają nad mężczyznami, a prawie 30 proc. badanych stanowią osoby w wieku 60 lat i starsze. Co trzecia ankietowana osoba ma wykształcenie wyższe, zaś 72 proc. ma wykształcenie co najmniej średnie. 48 proc. respondentów pracuje na etacie, natomiast niemal 30 proc. badanych to emeryci i renciści. W zrealizowanej próbie 12 proc. stanowią osoby z niepełnosprawnościami (na podstawie zebranych deklaracji). 1/3 badanych deklaruje, że w ich gospodarstwach domowych zamieszkują dzieci lub młodzież poniżej 18. roku życia. 8 proc. badanych określa sytuację ekonomiczną swojego gospodarstwa domowego jako trudną.

Wykres 23. Poziom zadowolenia z relacji z sąsiadami

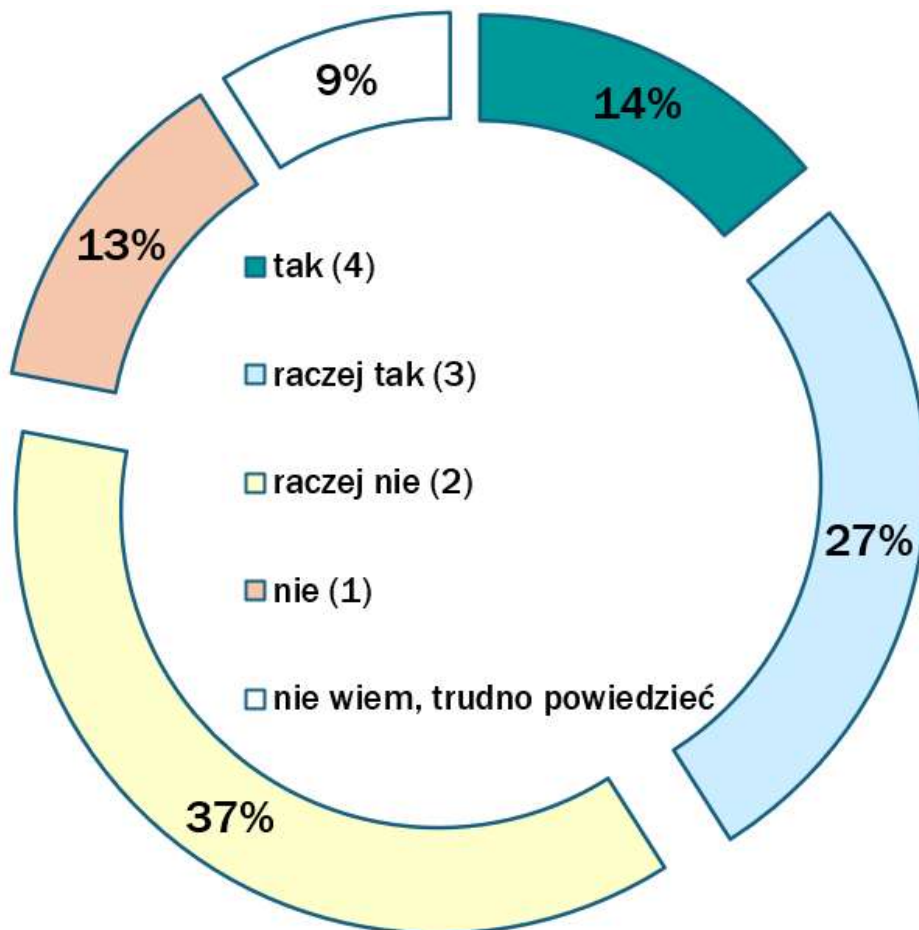

Dane na temat poziomu zadowolenia z relacji z sąsiadami zostały zebrane z wykorzystaniem skali pięciostopniowej (1 = „bardzo niezadowolony(a)”, 5 = „bardzo zadowolony(a)”). 72 proc. deklaruje wysoki stopień satysfakcji, zaś uzyskana średnia wynosi 3,93 - jest to rezultat równy umiarkowanie pozytywnej kategorii odpowiedzi („4”). Szczególnie wysokie rezultaty odnotowano wśród badanych deklarujących wysoki poziom zaufania w relacjach z innymi (88 proc.), jak również wysoko oceniających jakość życia w Gminie Sława (79 proc.).

Powyższe różnice między zmiennymi są istotne statystycznie na poziomie 95 proc. W dużym uproszczeniu - jest to miara wiarygodności rezultatu, a więc prawdopodobieństwo, z którym można stwierdzić, czy uzyskane wyniki, w tym zaobserwowane związki lub różnice, nie są rezultatem oddziaływania czynników przypadkowych. Analogiczną konwencję zastosowano w dalszej części opracowania.

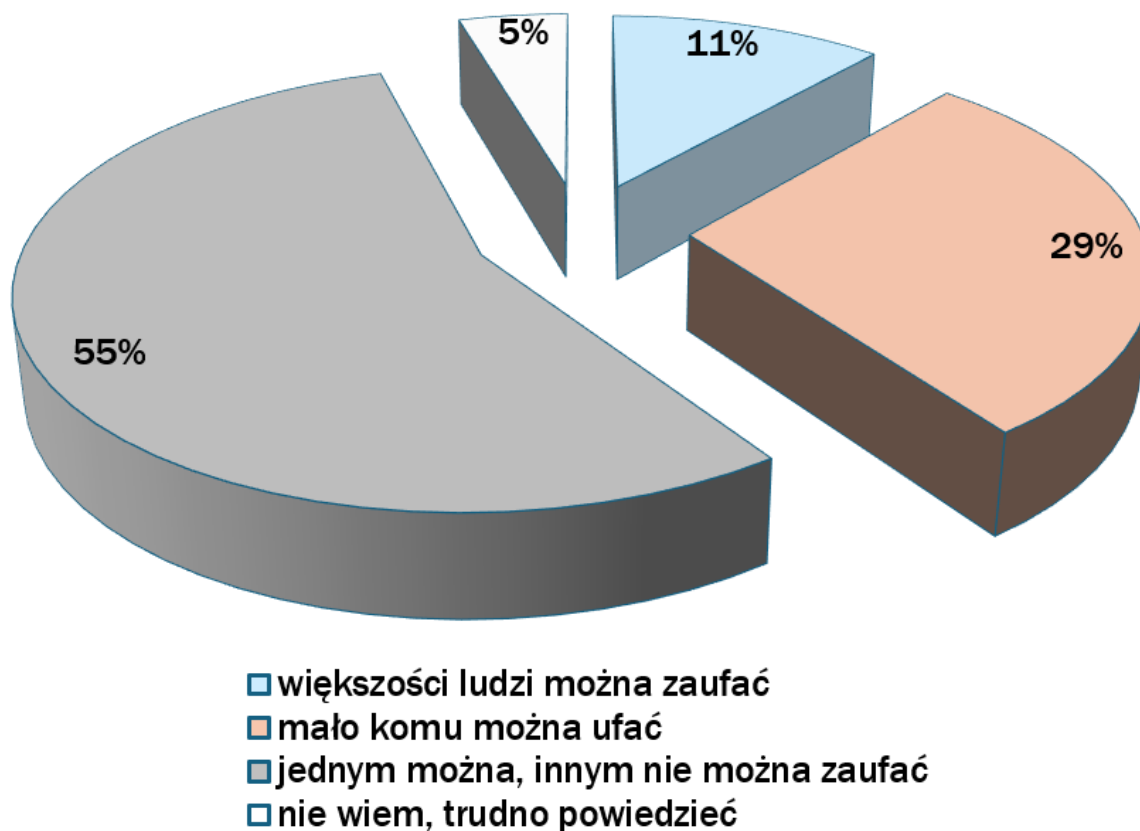
Wykres 24. Poczucie wpływu na bieg spraw lokalnych w Gminie Sława

41 proc. badanych deklaruje wysoki lub bardzo wysoki poziom poczucia sprawczości - jest to relatywnie niski wynik w porównaniu do rezultatów innych pomiarów, realizowanych przez firmę LBS. Poczucie wpływu na bieg spraw lokalnych najczęściej wyrażają mieszkańcy deklarujący wysoki poziom zaufania w relacjach z innymi (58 proc.), a także osoby wysoko oceniające jakość życia w gminie (50 proc.).

Wykres 25. Zaufanie w relacjach z innymi

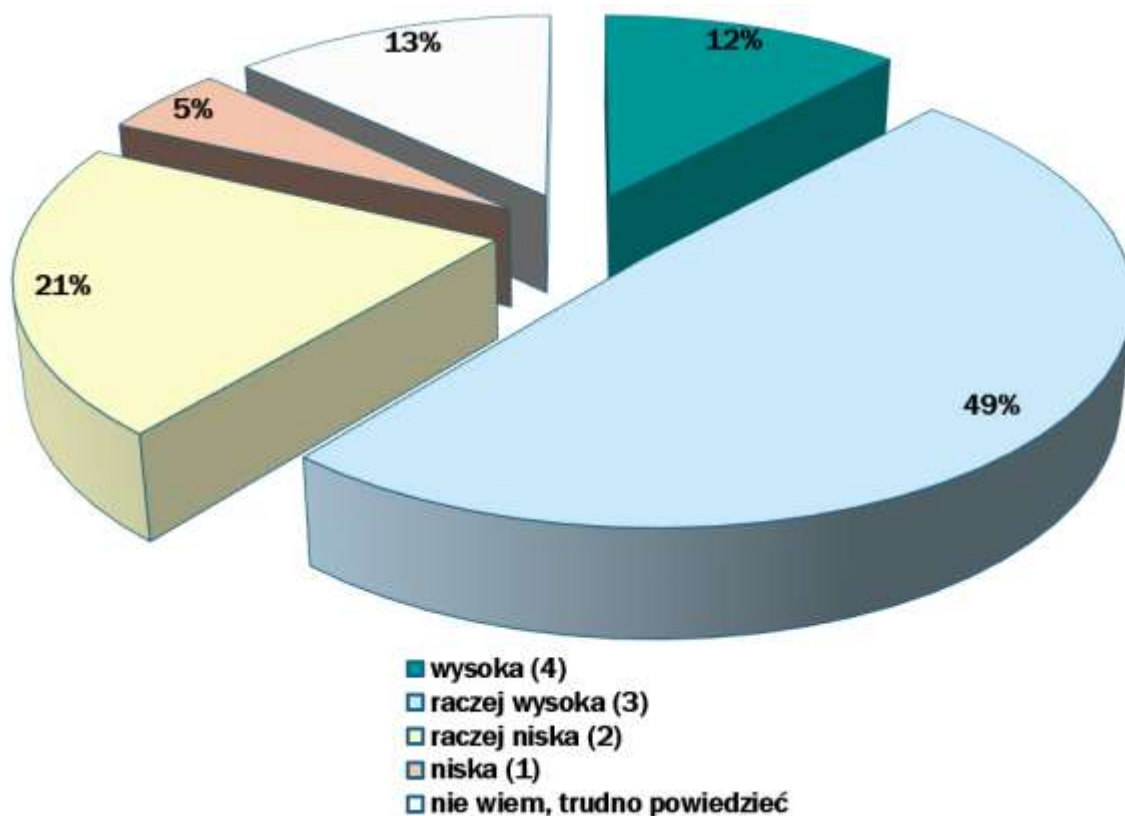

Na tle innych badań realizowanych przez firmę LBS, odnotowany poziom zaufania w codziennych relacjach z innymi jest raczej niski³¹. Przeszło połowa uczestników pomiaru deklaruje, że zaufanie do innych jest uzależnione od uwarunkowań indywidualnych. 11 proc. uważa, że większości ludzi można zaufać. Niski poziom zaufania do innych deklaruje niemal 3 na 10 badanych. Istotnie częściej są to osoby w wieku 20-29 lat (53 proc.) oraz badani posiadający dzieci w wieku 6 lat lub młodsze (60 proc.).

³¹ Tego rodzaju pomiary są realizowane z wykorzystaniem analogicznych narzędzi, jednak znacząco różnią się techniczne szczegóły sposobu realizacji owych pomiarów, zatem ich wyniki nie powinny być zestawiane i porównywane wprost. Jeśli chodzi o przykładowe wyniki: w podwarszawskiej gminie Brwinów 20 proc. badanych uważa, że większości ludzi można zaufać, 13 proc. rozmówców uważa, że mało komu można zaufać. Analogicznie wyniki dla miasta Kobyłka wynoszą – odpowiednio - 12 proc. i 15 proc., dla miasta Jastrzębie-Zdrój: 24 proc. i 27 proc, zaś dla miasta Starachowice: 10 proc. i 34 proc..

Wykres 26. Ocena jakości życia w Gminie Sława

Pojęcie jakości życia nie jest jednoznacznie zdefiniowane w naukach społecznych. W tym miejscu można przywołać wiele sposobów ujęcia tego terminu, które dość znacznie się różnią (choć nie zawsze są wzajemnie sprzeczne), np. nieco inne podejście do tego zagadnienia prezentują socjologowie, psychologowie, ekonomiści, przedstawiciele nauk medycznych, czy specjaliści z obszaru polityki społecznej. Na potrzeby tego opracowania można przyjąć, że pomiar jakości życia oznacza próbę odpowiedzi na pytanie o poziom rozwoju społeczno-ekonomicznego, a także ocenę zadowolenia z życia - w różnych aspektach, w tym w odniesieniu do stopnia zaspokojenia potrzeb lokalnych (np. poprzez świadczenie usług publicznych). Z jednej strony może oznaczać próbę poszukiwania możliwie obiektywnych wskaźników jakości życia (tj. na podstawie danych zastanych), z drugiej - odwołanie się do subiektywnych przekonań mieszkańców (mierzonych na podstawie badań deklaracyjnych).

W świetle badań ankietowych 61 proc. badanych uważa, że jakość życia w Gminie Sława jest wysoka, natomiast 27 proc. formułuje ocenę negatywną. Średnia w skali czterostopniowej (1 = „niska jakość życia”, 4 = „wysoka jakość życia”) wynosi 2,78 co jest oceną zbliżoną do umiarkowanie pozytywnej („3”). O wysokiej jakości życia najczęściej przekonane są mieszkańcy deklarujący wysoki poziom poczucia sprawczości (75 proc.) oraz wysoki poziom zaufania w relacjach z innymi (78 proc.), jak również osoby z wykształceniem wyższym (73 proc.).

Tabela 27. Ocena jakości usług oferowanych przez miejscowe instytucje lub organizacje

	oferta kulturalna (np. zajęcia, wydarzenia kulturalne)	przedszkola	szkoły podstawowe	szkoły ponadpodstawowe	oferta spędzania czasu wolnego	oferta sportowo-rekreacyjna	żłobki	oferta dla seniorów	pomoc społeczna	wsparcie rodzin w trudnej sytuacji życiowej	praca miejscowej policji	usługi dla osób z niepełnosprawnościami	wzmocnianie aktywności społecznej mieszkańców	działania na rzecz promocji zdrowia i zdrowego trybu życia	usługi dla osób bezrobotnych, aktywizacja zawodowa	usługi ochrony zdrowia	transport zbiorowy, komunikacja publiczna
bardzo źle (1)	2%	1%	1%	2%	2%	3%	4%	3%	6%	6%	10%	6%	6%	9%	10%	13%	15%
raczej źle (2)	5%	5%	2%	4%	9%	8%	4%	9%	9%	10%	8%	11%	14%	16%	12%	21%	20%
średnio, ani źle, ani dobrze (3)	14%	10%	16%	13%	20%	19%	14%	18%	17%	17%	26%	18%	25%	31%	19%	29%	22%
raczej dobrze (4)	30%	26%	31%	31%	33%	32%	18%	26%	25%	25%	20%	16%	18%	18%	12%	20%	12%
bardzo dobrze (5)	34%	24%	23%	21%	21%	23%	12%	9%	12%	9%	10%	8%	8%	6%	8%	7%	7%
nie wiem, trudno powiedzieć	15%	34%	27%	29%	15%	15%	48%	35%	31%	33%	26%	41%	29%	20%	39%	10%	24%
ŹŁE (1+2)	7%	6%	3%	6%	11%	11%	8%	12%	15%	16%	18%	17%	20%	25%	22%	34%	35%
DOBRE (4+5)	64%	50%	54%	52%	54%	55%	30%	35%	37%	34%	30%	24%	26%	24%	20%	27%	19%
średnia w skali 1-5	4,05	4,02	4	3,93	3,75	3,74	3,6	3,46	3,42	3,33	3,17	3,14	3,12	2,94	2,93	2,86	2,68

Ankietowani mieszkańcy oceniali jakość usług społecznych w wyszczególnionych obszarach, posługując się skalą od 1 do 5. Badani mieszkańcy Gminy Sława formułują relatywnie wysokie oceny jakości oferty kulturalnej, usług przedszkoli, usług edukacyjnych (szkół podstawowych i ponadpodstawowych), ponadto dość pozytywne opinie formułowano względem oferty czasu wolnego, możliwości uprawiania sportu i rekreacji oraz usług miejscowych żłobków. Najwięcej wątpliwości badanych budzą: komunikacja i transport publiczny (np. możliwości przemieszczania się z obszarów wiejskich gminy do Sławy), usługi ochrony zdrowia, aktywizacja zawodowa i wsparcie osób znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy, a także działania na rzecz promocji zdrowia i zdrowego trybu życia.

Warto zaznaczyć, że w przypadku oceny jakości oferty szkół podstawowych najwyższe oceny odnotowano wśród badanych w wieku 40-49 lat, a więc osób, które posiadają lub niedawno posiadały dzieci w wieku szkolnym. Ofertę kulturalną najbardziej pozytywnie oceniają mieszkańcy deklarujący wysoki poziom zaufania w relacjach z innymi ludźmi (80 proc.), osoby wysoko oceniające jakość życia w Gminie Sława (77 proc.), kobiety (70 proc.), respondenci z wykształceniem wyższym (78 proc.), a także osoby pozytywnie oceniające kondycję ekonomiczną swoich gospodarstw domowych (73 proc.). Wysoką ocenę oferty dla seniorów najczęściej formułują respondenci w wieku 50-59 lat, jak również 60-74 lat.

Warto dodać, że w przypadku oceny kilku ważnych obszarów życia odnotowano istotne statystycznie różnice między opiniami mieszkańców miasta i wsi. Osoby zamieszkujące obszary wiejskie znacznie bardziej krytycznie (w porównaniu do mieszkańców Sławy) postrzegają jakość usług lokalnych w takich obszarach, jak przedszkola i szkoły podstawowe, oferta sportowo-rekreacyjna, jak również usługi dla seniorów.

Tabela 28. Korzystanie i ocena jakości usług instytucji lokalnych w okresie ostatnich dwóch lat

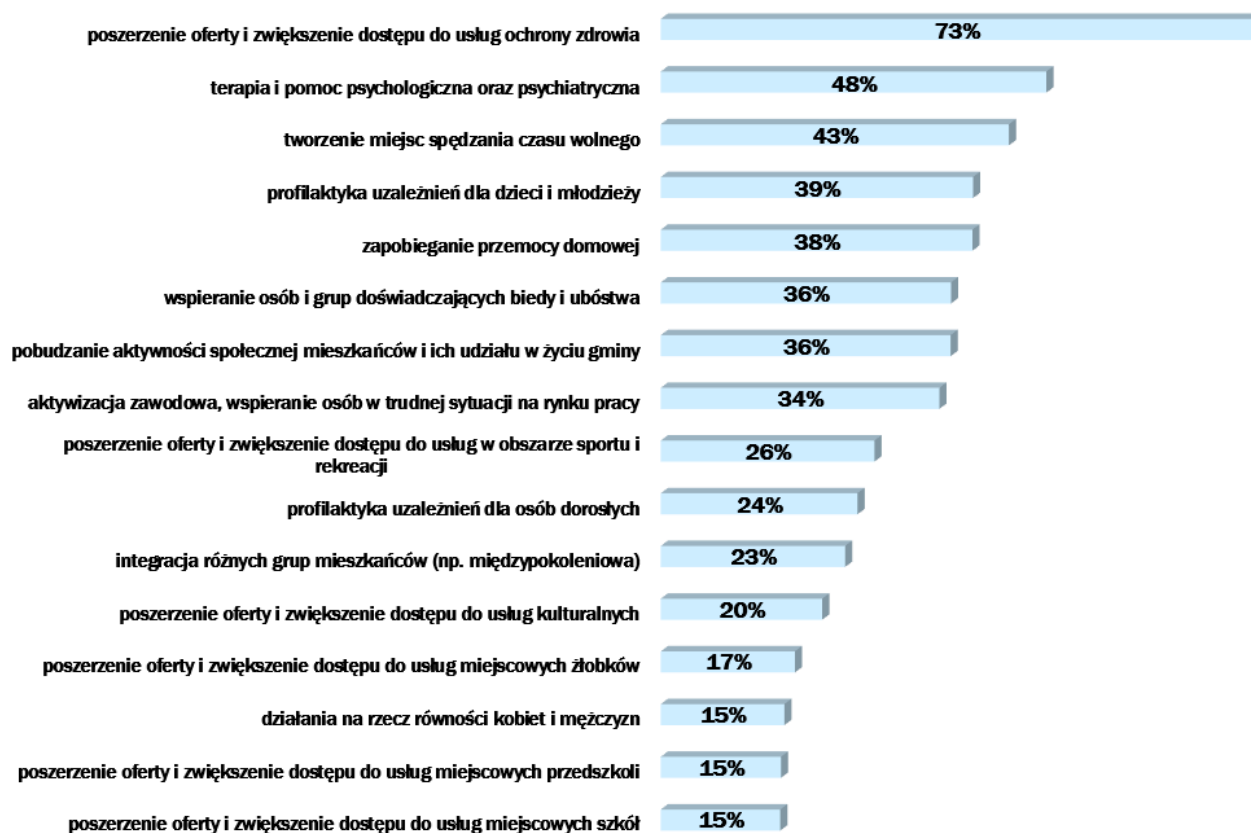
NAZWA INSTYTUCJI	korzystanie w okresie ostatnich dwóch lat	bardzo zadowolony(a) (5)	raczej zadowolony(a) (4)	częściowo zadowolony(a), częściowo niezadowolony(a) (3)	raczej niezadowolony(a) (2)	bardzo niezadowolony(a) (1)	średnia ocena w skali 1-5
Urząd Miejski w Sławie	76%	33%	35%	25%	5%	2%	3,93
zakłady opieki zdrowotnej (przychodnie)	70%	12%	29%	32%	16%	11%	3,14
Kino Żeglarz	60%	64%	26%	7%	1%	2%	4,47
Dom Kultury w Sławie	45%	49%	35%	12%	2%	2%	4,27
Ośrodek Pomocy Społecznej w Sławie	34%	39%	27%	19%	10%	5%	3,86
Biblioteka Publiczna w Sławie	30%	47%	40%	9%	1%	2%	4,28
Dom Kultury w Krzepielowie	11%	26%	24%	25%	15%	10%	3,42
Dom Kultury w Śmieszkowie	11%	35%	18%	24%	8%	16%	3,49
Dom Kultury w Ciosańcu	10%	27%	37%	20%	7%	9%	3,66
organizacje pozarządowe, PES...	6%	36%	20%	24%	14%	5%	3,68

W badaniu ankietowym poruszono również zagadnienia związane z korzystaniem z oferty różnych instytucji lokalnych, jak również oceną jakości tych usług w okresie ostatnich 2 lat, licząc od daty realizacji pomiaru. Respondenci najczęściej korzystali z usług Urzędu Miejskiego w Sławie, dalej - zakładów opieki zdrowotnej, Kina Żeglarz i Domu Kultury w Sławie. Osoby, które skorzystały z usług ww. podmiotów odpowiadały na kolejne pytanie o poziom satysfakcji z otrzymanych usług (stąd zróżnicowane podstawy procentowania w przypadku każdego z ww. podmiotów). Najwyżej ocenione zostały lokalne instytucje kultury – Kino Żeglarz, Biblioteka Publiczna w Sławie oraz Dom Kultury w Sławie. Na ostatnim miejscu w rankingu uplasowały się instytucje ochrony zdrowia, co jest kolejnym potwierdzeniem, że mieszkańcy Gminy krytycznie postrzegają tę sferę życia.

Powyższe zestawienie należy interpretować w sposób umiejętny, ponieważ poszczególne podmioty mają swoją specyfikę, świadczą zupełnie inne usługi dla różnych grup odbiorców, a także działają na podstawie różnych regulacji prawnych. Z pewnością powyższe wyniki nie powinny być analizowane wprost - jako ranking jakości pracy różnych instytucji i podmiotów lokalnych.

Wykres 29. Preferowane działania w sferze społecznej w okresie najbliższego roku

Respondenci mogli wymienić dowolną liczbę kierunków działań, które - ich zdaniem - powinny zostać przeprowadzone w Gminie Sława w okresie najbliższego roku, licząc od daty realizacji pomiaru. Ankietowani w największym stopniu oczekują działań w zakresie poszerzenia oferty i zwiększenia dostępu do usług ochrony zdrowia, co ponownie potwierdza niezadowolenie mieszkańców z tej sfery życia - tego rodzaju przekonanie najczęściej podzielają osoby z wykształceniem wyższym (80 proc.) oraz pracujące na etacie (81 proc.). W świetle uzyskanych wyników do ważnych potrzeb społecznych należy również

zaliczyć zapewnienie dostępu do pomocy psychologicznej i psychiatrycznej. Tego rodzaju opinię najczęściej podzielają osoby korzystające z usług społecznych (55 proc.), a także kobiety (55 proc.) w porównaniu z mężczyznami (40 proc.). Wysoko w hierarchii preferowanych działań znalazło się tworzenie miejsc czasu wolnego – taką potrzebę najczęściej wyrażają osoby w wieku 20-29 lat (62 proc.), jak również respondenci posiadający dzieci w wieku 7-15 lat (53 proc.). Do ważnych potrzeb wyrażanych przez ankietowanych mieszkańców Gminy Sława można również zaliczyć: profilaktykę uzależnień (w tym dla dzieci i młodzieży), przeciwdziałanie przemocy domowej, wspieranie osób i rodzin doświadczających ubóstwa i trudnych warunków życiowych, pobudzanie aktywności społecznej mieszkańców, jak również aktywizacja zawodowa i wspieranie osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.

Dodajmy, że powyższy rozkład powinien być interpretowany w sposób umiemytny, zwłaszcza, że odniesienie się do części poruszanych zagadnień wymagało wysokiego poziomu refleksyjności, a - w niektórych przypadkach - również wiedzy eksperckiej. Warto pamiętać, że powyższe zestawienie jest oparte na deklaracjach i subiektywnych ocenach uczestników badania.

Tabela 30. Korzystanie i ocena jakości usług społecznych, które były świadczone w Gminie Sława w okresie ostatnich kilku lat

NAZWA USŁUGI	Korzystanie w okresie ostatnich kilku lat (w proc.)	Ocena (średnia w skali 1-5)
usługi rehabilitacyjne	23%	3,76
warsztaty plastyczno–techniczne dla dzieci i dorosłych	11%	4,01
terapia dla dzieci (psychologiczna, logopedyczna)	9%	3,45
punkt pielęgniarstwa, usługi pielęgniarstwa domowej opieki długoterminowej	9%	3,23
punkt konsultacyjno–interwencyjny (psycholog dla dzieci, młodzieży i dorosłych, terapeuta uzależnień i współuzależnień, usługa prawna, poradnictwo rodzinne i pedagogiczne)	9%	3,66

wolontariat (np. działania na rzecz innych podejmowane przez uczniów miejscowych szkół)	9%	4,11
usługi opiekuńcze (wsparcie opiekuna lub opiekunki w miejscu zamieszkania osoby starszej lub z niepełnosprawnością)	8%	3,45
wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego	7%	3,71
specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób w wieku 75+ i osób z niepełnosprawnościami (usługi rehabilitacji, fizjoterapii)	6%	3,19
asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością	5%	3,38
usługi opiekuńcze w formie usług sąsiedzkich	5%	3,76
opieka wytchnieniowa	5%	3,1
grupy wsparcia (w tym dla osób współzależnych i doświadczających przemocy domowej)	5%	3,09
asystent rodziny	4%	3,41
punkty wsparcia dziennego dla dzieci w formie opiekuńczej	4%	3,13
usługa teleopieki (opaska SOS monitorująca funkcje życiowe, urządzenia do zdalnego badania stanu zdrowia, np. EKG, glukometr)	4%	3
grupa wsparcia, spotkania edukacyjne dla rodzin wychowujących dzieci z niepełnosprawnościami	4%	3,41

W badaniu ankietowym poruszono również zagadnienia związane z korzystaniem w ostatnich kilku latach z usług społecznych, jak również oceną jakości tych usług. Respondenci najczęściej korzystali z usług rehabilitacyjnych, a w dalszej kolejności – z warsztatów plastyczno-technicznych, terapii dla dzieci (psychologicznej, logopedycznej), punktu pielęgniarskiego i domowej opieki pielęgniarskiej, punktu konsultacyjno-interwencyjnego oraz wolontariatu. Osoby, które skorzystały z ww. usług odpowiadały na kolejne pytanie o poziom satysfakcji z otrzymanych usług. Najwyżej ocenione zostały: działania wolontarystyczne, podejmowane przez uczniów miejscowych szkół, jak również warsztaty plastyczno–techniczne dla dzieci i dorosłych.

Tabela 31. Zapotrzebowanie na różne usługi społeczne, które dotychczas nie były świadczone w Gminie Sława

	ta usługa jest potrzebna dla mieszkańców i chciał(a)bym z niej skorzystać	ta usługa jest potrzebna dla mieszkańców, ale ośobiście nie chciał(a)bym z niej skorzystać	ta usługa jest niepotrzebna i nie chciał(a)bym z niej skorzystać
mobilne usługi opiekuńcze i pielęgnacyjne dla osób starszych i osób z niepełnosprawnościami (pomoc higieniczno–pielęgnacyjna z dojazdem do domu)	29%	62%	9%
specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób starszych i osób z niepełnosprawnościami (np. wsparcie rehabilitanta, fizjoterapeuty, psychologa, uzupełniające podstawową opiekę)	31%	59%	10%
„Złota rączka” dla osób starszych i osób z niepełnosprawnościami (pomoc w drobnych naprawach domowych)	33%	56%	11%
Taxi Senior (usługa transportowa dla osób w wieku 60+ oraz osób z niepełnosprawnością)	34%	54%	12%
klub młodzieżowy - miejsce spotkań dla młodzieży (różne możliwości spędzania czasu, np. gra w bilard lub lotki)	37%	49%	15%
usługi pielęgnacyjne dla osób starszych, wykluczonych społecznie i z niepełnosprawnościami (fryzjer, kosmetyczka, podolog, kosmetyczka)	24%	61%	15%
diagnostyka i profilaktyka zdrowia fizycznego dla rodzin z dziećmi	35%	50%	15%
warsztaty dla dzieci dot. aktywnych form spędzania czasu wolnego dla rodzin z dziećmi	32%	51%	17%
szkolenia dla rodziców i dzieci dot. współczesnych zagrożeń rozwoju (m.in. uzależnienie od telefonu, niebezpieczne treści w internecie, przemoc rówieśnicza, presja szkolna, samoocena i relacje z rówieśnikami)	27%	56%	17%
pakiet zajęć wspierających fizycznie seniora (zajęcia ruchowe)	23%	60%	17%
miejsce aktywności lokalnej (otwarte miejsce spotkań)	38%	45%	18%
pakiet usług społecznych: Senior-Seniorowi (aktywizacja seniora przez seniora, wspólne wyjścia do kina, teatru, posiłki, wieczorki taneczne, poetyckie...)	22%	60%	18%
pakiet edukacyjny dla seniora (np. warsztaty dot. bezpieczeństwa w życiu codziennym, zdrowotnego...)	19%	64%	18%

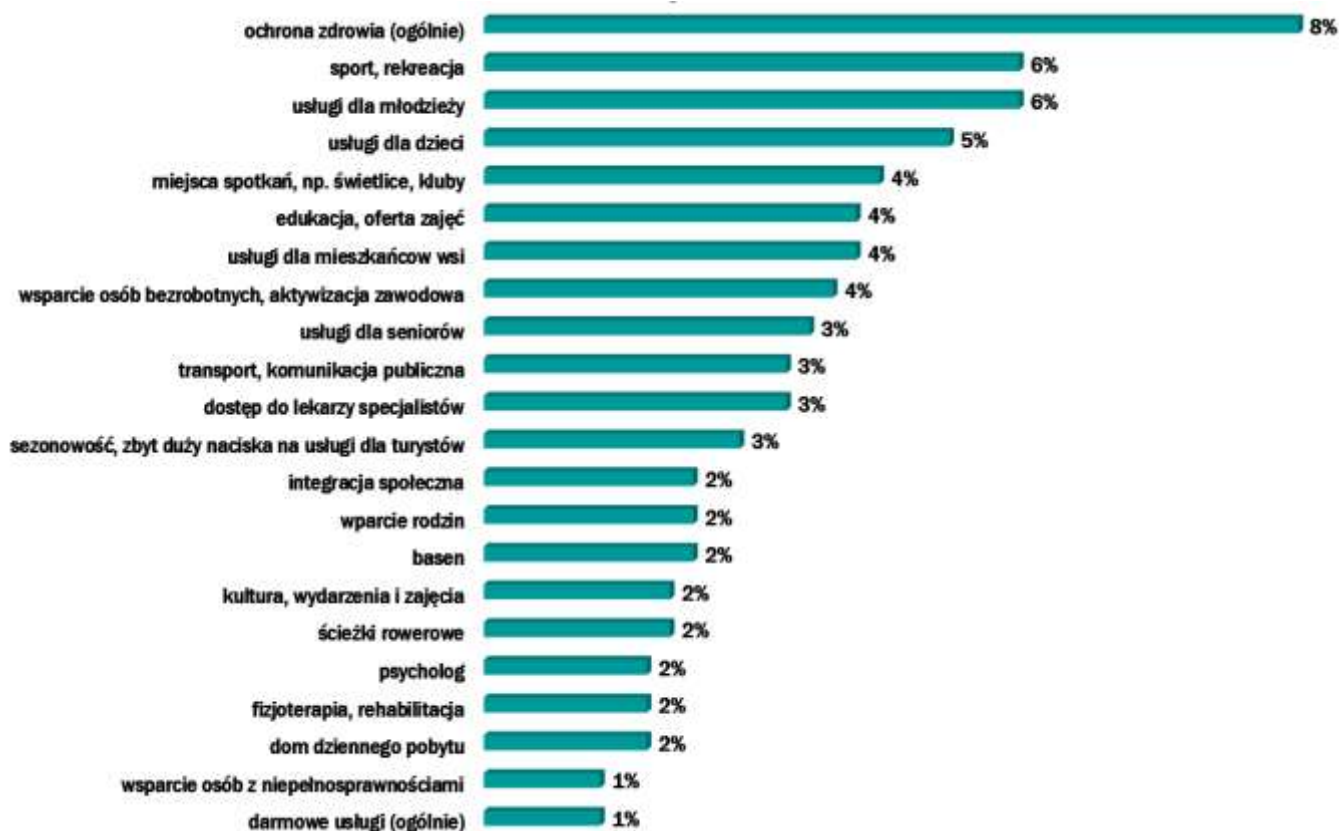
mieszkania wspomagane dla osób z niepełnosprawnością i opuszczających pieczę zastępczą	21%	59%	20%
warsztaty wzmacniające kompetencje wychowawcze rodziców	22%	55%	23%
klub sąsiedzki (miejsce spotkań dla sąsiadów)	30%	42%	29%

Co do zasady, wszystkie usługi wymienione w powyższej tabeli postrzegane są jako potrzebne dla mieszkańców Gminy, choć ankietowani nie zawsze chcieliby skorzystać z nich osobiście. Respondenci najczęściej deklarują chęć osobistego skorzystania z miejsca aktywności lokalnej, klubu młodzieżowego, diagnostyki i profilaktyki zdrowia dla rodzin, usługi transportowej dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami, usługi „Złotej Rączki”, warsztatów dotyczących aktywnych form spędzania czasu przez rodziców z dziećmi, specjalistycznych usług opiekuńczych, a także klubu sąsiedzkiego. Warto zwrócić uwagę na fakt, że wśród najbardziej oczekiwanych usług znalazły się szeroko rozumiane miejsca spotkań dla różnych grup mieszkańców (np. dla młodzieży, o charakterze sąsiedzkim).

Wiele z usług wymienionych w powyższym zestawieniu należy do oferty o charakterze szczegółowym, tj. są one skierowane do wąskich grup odbiorców. Powyższe dane powinny być interpretowane w sposób umiejętny - niższa pozycja w rankingu nie oznacza, że dana usługa jest niepotrzebna. Wiele kategorii usług charakteryzuje się wysokim stopniem specjalizacji, ponieważ są skierowane do konkretnych grup odbiorców o precyzyjnie zdefiniowanych potrzebach.

Wykres 32. Brakujące usługi społeczne w Gminie Sława

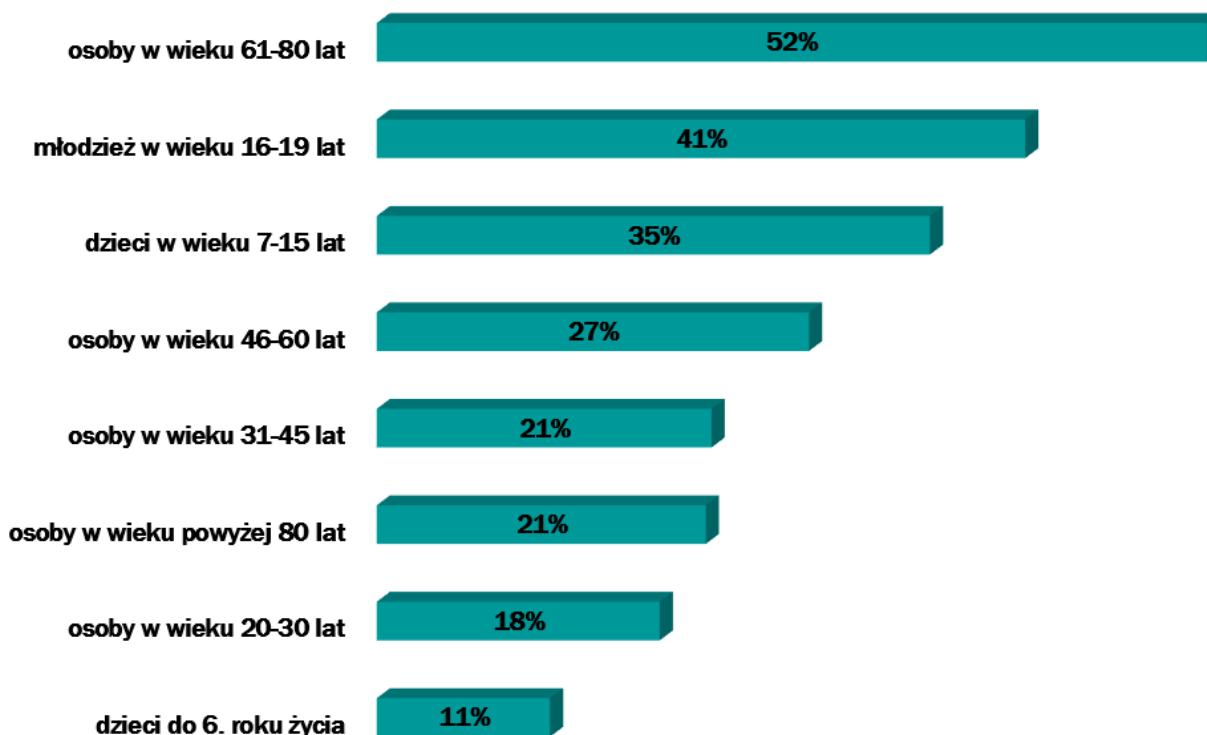
Powyższe informacje zostały zebrane na podstawie odpowiedzi na pytanie otwarte, zatem charakteryzują się silnym rozproszeniem i zróżnicowanym poziomem szczegółowości, co wynika ze specyfiki narzędzia. Respondenci wskazywali jakich - ich zdaniem - usług społecznych brakuje mieszkańcom Gminy Sława. Na etapie pracy z danymi udzielone odpowiedzi zostały zakodowane i przyporządkowane do ogólnych kategorii, które mogą być prezentowane w ujęciu statystycznym. Warto zaznaczyć, że liczna grupa uczestników pomiaru miała trudności z udzieleniem odpowiedzi na tak postawione pytanie (wysoki odsetek braków danych) lub formułowała oczekiwania niezwiązane z obszarem usług społecznych (np. obejmujące zagadnienia budowy „twardej” infrastruktury, jak drogi, chodniki, czy ścieżki rowerowe).

Badani najczęściej wskazują deficyty związane z ochroną zdrowia (w tym m.in. dostęp do lekarzy specjalistów). Wysoko w hierarchii potrzeb lokują się usługi w obszarze sportu i rekreacji (zajęcia, infrastruktura), usługi dla młodzieży oraz dzieci, tworzenie miejsc

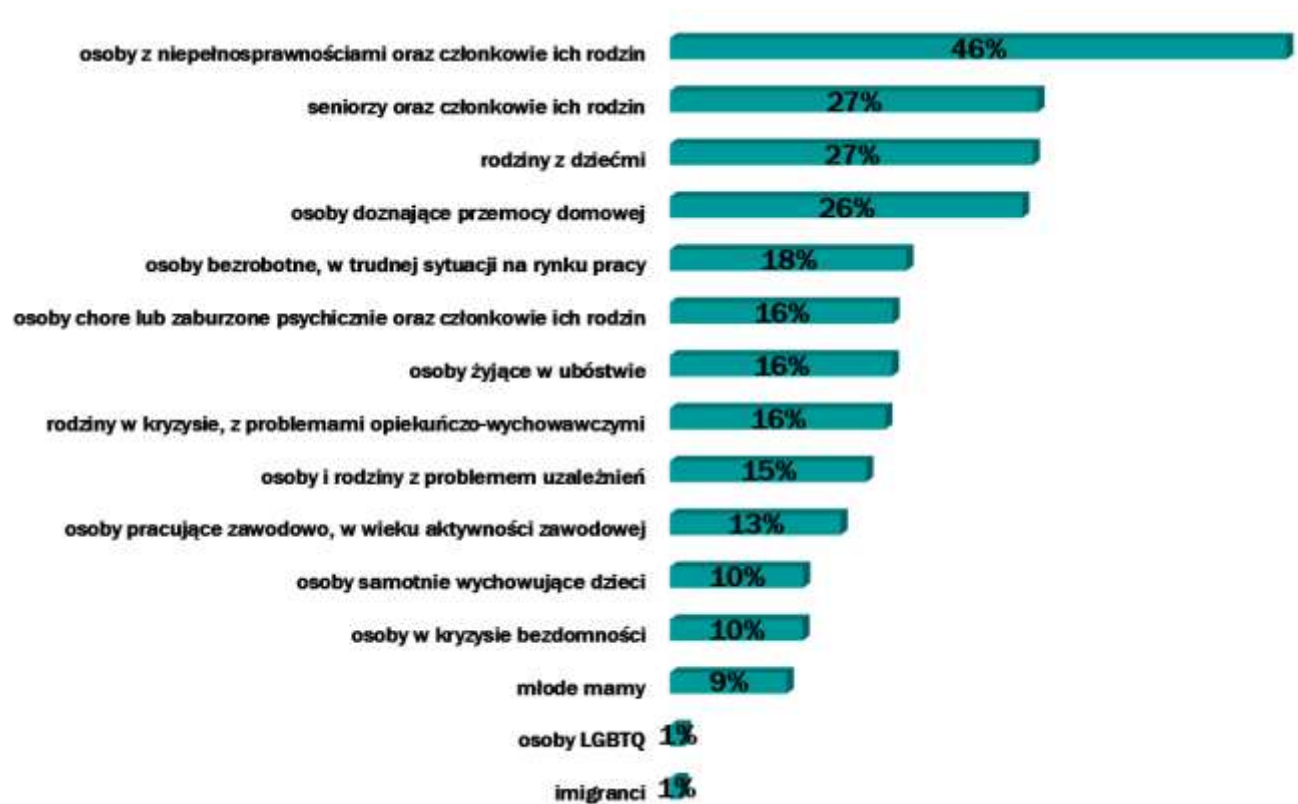
spotkań (np. klubów, świetlic), oferta edukacyjna (w różnych obszarach tematycznych), a także wspieranie osób znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy. 4 proc. badanych uważa, że mieszkańcy wsi mają mniejszy dostęp do różnych usług w porównaniu do osób zamieszkujących w Sławie (wskazania te dotyczyły m.in. transportu publicznego, jak również miejsc spotkań). 3 proc. ankietowanych uważa, że lokalna oferta usług społecznych ma charakter sezonowy – osoby te uważają, że miejscowe władze zbyt dużą wagę przykładają do zaspokojenia potrzeb turystów kosztem potrzeb mieszkańców (w tym kontekście zwracano uwagę na skupienie usług czasu wolnego w okolicach jeziora, jak również wysokie koszty różnych usług, np. parkingowych).

Wykres 33. Grupy wiekowe mieszkańców, do których powinny być kierowane usługi społeczne

Wykres 34. Grupy kategoryalne mieszkańców, do których powinny być kierowane usługi społeczne

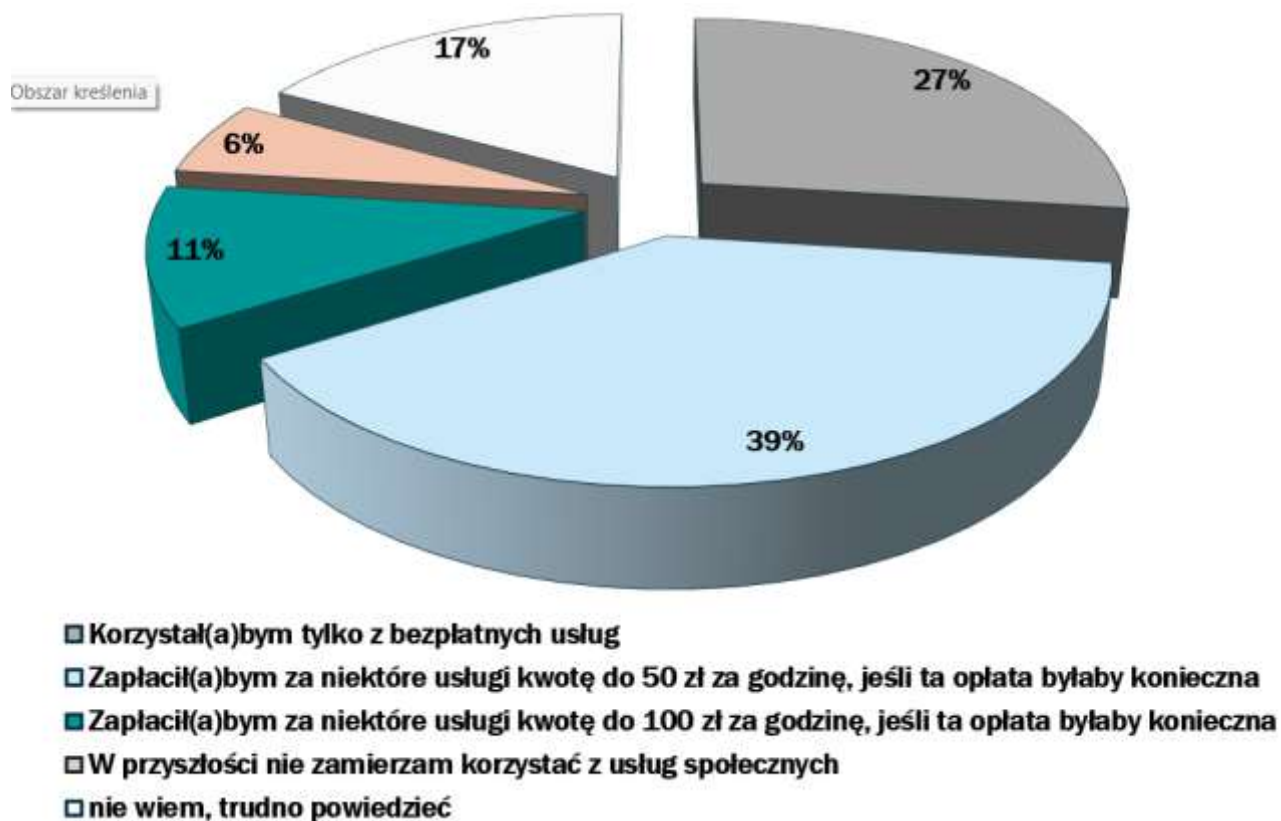

Co do zasady, usługi społeczne powinny być kierowane do społeczności lokalnej, a więc do różnych grup mieszkańców. Respondenci odpowiadali na pytania o preferowane grupy odbiorców, do których w szczególności powinny być adresowane usługi społeczne w Gminie Sława. Jeśli chodzi o grupy wieku, najczęściej wymieniano w tym kontekście: seniorów w wieku 61-80 lat, młodzież w wieku lat 16-19, ponadto liczna grupa badanych widzi potrzebę realizacji dzieci w wieku 7-15 lat.

W przypadku grup kategoryalnych badani najczęściej wymieniali osoby z niepełnosprawnościami i ich rodziny, seniorów i członków ich rodzin, rodziny z dziećmi, a także osoby doznające przemocy domowej. Warto wspomnieć, że odpowiadając na dwa powyższe pytania respondenci mogli wymienić nie więcej, niż 3 najważniejsze odpowiedzi (w każdym pytaniu osobno).

Wykres 35. Gotowość do ponoszenia opłat za usługi społeczne

Respondentom zaprezentowano 4 stwierdzenia odnośnie chęci korzystania z odpłatnych lub bezpłatnych usług społecznych, przy założeniu, że opłaty za niektóre usługi byłyby obligatoryjne. Chęć skorzystania z usług społecznych deklaruje 77 proc. ankietowanych. Niemal 1/3 uczestników lub uczestniczek pomiaru oczekuje dostępu do bezpłatnych usług społecznych (najczęściej są to emeryci i renciści – 41 proc., a także osoby oceniające kondycję ekonomiczną swoich gospodarstw domowych jako średnią, przeciętną – 34 proc.). 50 proc. deklaruje chęć skorzystania z odpłatnych usług społecznych, jeśli byłoby to konieczne, natomiast 39 proc. - za niewielką opłatą. Wspomniany wynik jest zbliżony do rezultatów pomiarów przeprowadzonych w innych gminach o zbliżonych parametrach, gdzie odnotowano nieco przyzwolenie na korzystanie z częściowo odpłatnej oferty.

5. Analiza wyników badania jakościowego

Niniejszy rozdział zawiera omówienie wyników badania jakościowego z przedstawicielami wybranych grup interesariuszy. Ich opinie zostały pozyskane na podstawie 2 Zogniskowanych Wywiadów Grupowych (FGI) z udziałem następujących grup badanych:

- przedstawiciele lokalnych instytucji publicznych,
- przedstawiciele lokalnych organizacji pozarządowych, liderzy lokalni.

Rozdział prezentuje wyniki **badania jakościowego** dotyczących diagnozy potrzeb w zakresie usług społecznych w Gminie Sława. Wybór podejścia jakościowego nie był przypadkowy - wynikał z przekonania, że **zrozumienie społecznych zjawisk i procesów wymaga dotarcia do doświadczeń, znaczeń i perspektyw samych uczestników życia lokalnego**. Badania jakościowe nie operują na danych liczbowych - ich celem jest **uchwycenie sensów, emocji, relacji i kontekstów**, które kształtują codzienność mieszkańców oraz ich relacje z instytucjami wsparcia.

Badanie miało na celu zidentyfikowanie kluczowych wyzwań i potrzeb różnych grup mieszkańców w kontekście istniejącej oferty usług społecznych i medycznych. Analiza opiera się na wypowiedziach respondentów oraz danych zawartych w załączonych materiałach źródłowych. Badanie to stanowi podstawę do dalszych działań mających na celu rozwój i integrację usług społecznych, w szczególności w ramach koncepcji Centrum Usług Społecznych (CUS), postrzeganej jako szansa na przezwycięzenie obecnych barier i stworzenie bardziej kompleksowego, uniwersalnego i odpowiadającego na realne potrzeby systemu wsparcia. W tym duchu przeprowadzono **siedem wywiadów grupowych**, zorganizowanych w formule tzw. **samobieźnych dyskusji grupowych**, w których uczestnicy mieli znaczną autonomię w kierowaniu rozmową. Taka metoda pozwala wydobyć **autentyczny język i strukturę znaczeń**, jakimi posługują się mieszkańcy, a jednocześnie ujawnia **mechanizmy wspólnotowego definiowania problemów i potrzeb**. W odróżnieniu od klasycznych fokusów moderowanych przez badacza, samobieżne dyskusje grupowe opierają się na **dialogiczności, współobecności i samoorganizacji rozmowy**, co czyni z nich

nie tylko narzędzie badawcze, lecz także **mikrosymulację życia społecznego** - przestrzeń, w której ludzie wspólnie interpretują rzeczywistość.

Zebrane wypowiedzi pozwoliły na identyfikację **kluczowych wyzwań, deficytów i potencjałów** w systemie lokalnych usług społecznych, obejmujących m.in. wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami, osób w kryzysie zdrowia psychicznego, rodzin z dziećmi, seniorów oraz młodzieży. Badania objęły też liderów organizacji pozarządowych oraz kadrę ośrodka pomocy społecznej. Analiza materiału została przeprowadzona z uwzględnieniem kontekstu społecznego, instytucjonalnego i kulturowego gminy, a także odniesień do ogólnopolskich tendencji w zakresie transformacji polityki społecznej i rozwoju **Centrum Usług Społecznych (CUS)**. Badanie to nie jest więc jedynie diagnozą potrzeb - stanowi także **społeczny akt poznawczy**, w którym mieszkańcy, instytucje i badacze współtworzą wiedzę o lokalnej rzeczywistości. W tym sensie raport jest zapisem procesu uczenia się wspólnoty o samej sobie - proces, który może stać się fundamentem rozwoju bardziej **zintegrowanych i wrażliwych usług społecznych**, zdolnych odpowiadać na rzeczywiste potrzeby ludzi, a nie tylko na instytucjonalne procedury.

Mocne strony życia w Gminie Sława

Wypowiedzi uczestników obu zogniskowanych wywiadów grupowych wskazują, że Gmina Sława jest postrzegana jako miejsce oferujące relatywnie wysoką jakość życia, wynikającą z połączenia walorów środowiskowych, rozwijającej się infrastruktury społecznej oraz dostępności podstawowych usług publicznych. Badani zwracali uwagę zarówno na zasoby naturalne i turystyczne, jak i na efekty wieloletnich inwestycji w edukację, kulturę, sport oraz przestrzeń publiczną. Pozytywna ocena gminy nie miała wyłącznie charakteru emocjonalnego, lecz była uzasadniana konkretnymi elementami lokalnej oferty i infrastruktury.

Najczęściej wskazywaną mocną stroną Gminy Sława były jej walory przyrodnicze i krajobrazowe. Jeziora, park, lasy oraz tereny zielone stanowią podstawowy zasób, wokół którego budowana jest lokalna tożsamość oraz atrakcyjność turystyczna. W narracjach badanych przyroda nie była jednak przedstawiana wyłącznie jako zastany kapitał naturalny, lecz również jako element podlegający ochronie, zagospodarowaniu i stopniowemu

wzmacnianiu poprzez inwestycje w estetykę przestrzeni, zieleni oraz infrastrukturę. Respondenci dostrzegali, że miasto rozwija się i zyskuje kolejne walory, co znajduje odzwierciedlenie w pozytywnych opiniach osób przyjezdnych.

Istotnym atutem jest również możliwość łączenia dwóch pozornie odmiennych funkcji gminy: turystycznej i gospodarczej. Z jednej strony Sława jest miejscem wypoczynku, rekreacji i sezonowej aktywności turystycznej, z drugiej – funkcjonują tu zakłady przemysłowe i podmioty zapewniające miejsca pracy. W opinii respondentów połączenie tych dwóch kierunków rozwoju zwiększa stabilność lokalnej gospodarki i pozwala uniknąć uzależnienia od jednego sektora. Wskazywano, że obecność przedsiębiorstw, rolnictwa wyspecjalizowanego i przetwórstwa wzmacnia rynek pracy, a jednocześnie nie przekreśla walorów środowiskowych gminy.

Kolejną mocną stroną jest rozwinięta infrastruktura edukacyjna. Badani podkreślali dostępność opieki żłobkowej i przedszkolnej oraz możliwość przejścia całej ścieżki edukacyjnej – od najmłodszych lat do ukończenia szkoły średniej – bez konieczności codziennych dojazdów do większych ośrodków. Ma to szczególne znaczenie dla rodzin o niższych dochodach, ponieważ ogranicza koszty transportu i czas przeznaczany na dojazdy. Dostępność lokalnej szkoły średniej była oceniana jako ważny czynnik zwiększający atrakcyjność osiedleńczą gminy i wspierający pozostawanie młodych rodzin na jej terenie.

Pozytywnie oceniano również rozwój oferty kulturalnej. Szczególne znaczenie przypisywano odtworzeniu lokalnego kina oraz stworzeniu warunków do organizowania projekcji filmowych, przedstawień i innych wydarzeń. Zdaniem badanych dostęp do kultury w miejscu zamieszkania zmniejsza konieczność wyjazdów do większych miast i wzmacnia lokalne uczestnictwo społeczne. Uzupełnieniem tej oferty są biblioteki, filie instytucji kultury oraz różnorodne sekcje i zajęcia, także dla dzieci. Z materiału wynika, że lokalna oferta kulturalna pełni nie tylko funkcję rozrywkową, lecz także integracyjną i edukacyjną.

Ważnym obszarem zadowolenia mieszkańców jest sport i rekreacja. Respondenci wskazywali na sale sportowe przy szkołach, boiska, kompleksy sportowe oraz stadion lekkoatletyczny i piłkarski. Inwestycje te oceniano jako element ograniczający dysproporcje pomiędzy miastem a obszarami wiejskimi. Podkreślano, że mieszkańcy różnych części

gminy otrzymali dostęp do infrastruktury umożliwiającej aktywność fizyczną, organizowanie wydarzeń oraz rozwijanie zainteresowań sportowych.

Pozytywna ocena jakości życia wiązała się również ze skalą miejscowości. Sława była przedstawiana jako miejsce spokojniejsze i bardziej dostępne przestrzennie niż duże miasta. Możliwość dotarcia pieszo do wielu instytucji i usług, brak długotrwałych dojazdów oraz połączenie ciszy z sezonowym ożywieniem były interpretowane jako ważne elementy codziennego komfortu. Badani dostrzegali także postępującą poprawę estetyki i infrastruktury zarówno w mieście, jak i na terenach wiejskich.

Mocne strony życia w Gminie Sława tworzą spójny układ zasobów naturalnych, infrastrukturalnych i społecznych. Największe znaczenie mają walory przyrodnicze, rozwijająca się turystyka, lokalny rynek pracy, dostępność edukacji, coraz bogatsza oferta kulturalna oraz infrastruktura sportowa. Łącznie elementy te budują obraz gminy jako miejsca spokojnego, funkcjonalnego i rozwijającego się. Z perspektywy dalszego rozwoju usług społecznych istotne jest utrzymanie tej równowagi oraz wykorzystywanie istniejących zasobów do wzmacniania jakości życia wszystkich grup mieszkańców.

Wybrane cytaty:

„Jak Sława, to wiadomo jezioro i park. Wszystko się rozwija.”

„Jezioro oczywiście park, zieleni, ale ja zawsze jak patrzyłem na Sławę kiedyś, to i teraz jak gdyby porównać, że są cztery przedszkola, bo to jest jakość życia, to co mamy, to nam dała przyroda.”

„I teraz jest nowe kino, jest sala kinowa, teatralna i jest obsada. Ludzie przychodzą, czyli jak gdyby ta potrzeba kulturalna jest.”

„Generalnie tak, turystyka i przemysł wykluczają się, a w naszej gminie udało się to połączyć.”

Słabe strony życia w Gminie Sława

Wypowiedzi uczestników Zogniskowanych Wywiadów Grupowych wskazują, że słabe strony życia w Gminie Sława koncentrują się przede wszystkim wokół ograniczonej dostępności niektórych usług publicznych i społecznych. Badani nie kwestionowali ogólnej

atrakcyjności Gminy ani zachodzących w niej zmian rozwojowych, lecz zwracali uwagę na obszary, w których codzienne potrzeby części mieszkańców pozostają niezaspokojone. Najsilniej wybrzmiały problemy związane z transportem zbiorowym, ochroną zdrowia, wsparciem osób starszych i zależnych oraz brakiem odpowiednich przestrzeni dla młodzieży.

Najczęściej wskazywanym mankamentem było wykluczenie komunikacyjne, dotyczące zwłaszcza mieszkańców terenów wiejskich, osób starszych, młodzieży oraz osób nieposiadających własnego samochodu. Dostępne połączenia są w dużym stopniu podporządkowane rytmowi funkcjonowania szkół, a ich liczba znacząco spada w godzinach popołudniowych, wieczornych, w weekendy oraz poza sezonem. Ogranicza to możliwość dotarcia do lekarza, instytucji publicznych, sklepów, wydarzeń kulturalnych i miejsc aktywności społecznej. W praktyce samochód prywatny staje się podstawowym warunkiem uczestnictwa w życiu gminy.

Jednocześnie problem transportowy ma złożony charakter. Respondenci zauważali, że wcześniejsze próby organizowania dodatkowych usług przewozowych spotykały się z niewielkim zainteresowaniem. Podobnie prywatne połączenia i lokalne punkty handlowe nie zawsze były w stanie utrzymać się ekonomicznie ze względu na ograniczony popyt. Oznacza to napięcie między deklarowanym zapotrzebowaniem na transport a rzeczywistą gotowością mieszkańców do regularnego korzystania z takich rozwiązań i ponoszenia części kosztów.

Drugim wyraźnie eksponowanym obszarem niezadowolenia była ochrona zdrowia. Badani wskazywali na niedobór lekarzy, ograniczoną dostępność świadczeń oraz konieczność wyjazdów do innych miejscowości w celu uzyskania specjalistycznej pomocy. Szczególnym deficytem jest dostęp do wsparcia psychiatrycznego i psychologicznego. Z materiału wynika, że pozyskanie specjalistów jest trudne, a poszukiwania odpowiedniej kadry mogą trwać przez dłuższy czas. Problem ochrony zdrowia nabiera dodatkowego znaczenia w kontekście starzenia się społeczności oraz osiedlania się w gminie osób starszych, które oczekują rozwiniętego zaplecza medycznego i opiekuńczego.

Ważnym wyzwaniem jest również niewystarczająca podaż usług opiekuńczych. Choć tego rodzaju wsparcie jest świadczone, liczba zainteresowanych przekracza możliwości

organizacyjne i kadrowe systemu. Trudności dotyczą przede wszystkim znalezienia osób gotowych i odpowiednio przygotowanych do wykonywania pracy opiekuńczej. Jednocześnie oczekiwania części odbiorców i ich rodzin wykraczają poza realny zakres takich usług, co może prowadzić do nieporozumień i konfliktów. W szerszej perspektywie badani dostrzegali potrzebę utworzenia dziennego miejsca pobytu dla seniorów, szczególnie tych, którzy nie są już samodzielni, ale nie wymagają opieki całodobowej. Zwracano także uwagę na samotność osób starszych i ich potrzebę regularnego kontaktu z innymi ludźmi. Odrębny problem dotyczy młodzieży. Zdaniem rozmówców brakuje ogólnodostępnego, niesformalizowanego miejsca, w którym młodzi ludzie mogliby spotykać się po zajęciach szkolnych. Istniejąca infrastruktura nie zawsze jest dla nich dostępna bezpośrednio i samodzielnie, natomiast oferta instytucjonalna wymaga uczestnictwa w zorganizowanych aktywnościach. W rezultacie młodzież poszukuje przestrzeni zastępczych, takich jak piwnice, przystanki czy place zabaw. Problem ten wskazuje nie tylko na deficyt infrastrukturalny, ale również na ograniczone zaufanie do młodych mieszkańców i obawy przed udostępnieniem im przestrzeni bez stałego nadzoru.

Wśród słabych stron życia w gminie pojawiały się także kwestie związane z poczuciem bezpieczeństwa i porządkiem w przestrzeni publicznej. Respondenci zwracali uwagę na osoby spożywające alkohol i przesiadujące w centralnych częściach miasta. Zjawisko to może obniżać estetykę przestrzeni oraz komfort innych użytkowników, szczególnie osób starszych.

Słabe strony życia w Gminie Sława nie wynikają z całkowitego braku lokalnej infrastruktury lub usług, lecz przede wszystkim z ich nierównomiernej dostępności, ograniczonej skali i niedoborów kadrowych. Największe trudności dotyczą mieszkańców obszarów wiejskich, osób bez własnego transportu, seniorów, osób wymagających wsparcia opiekuńczego oraz młodzieży. Materiał wskazuje, że rozwój usług społecznych powinien obejmować nie tylko poszerzanie oferty, lecz także zapewnienie możliwości realnego dotarcia do niej, dostosowanie godzin i sposobu świadczenia usług oraz rozwijanie lokalnych zasobów kadrowych.

Wybrane cytaty:

„Wykluczenie komunikacyjne? Tak. Tego dnia, kiedy dzieci dojeżdżają do szkół różnych, owszem, są autobusy, ale w weekend, jak się nie ma swojego samochodu, to się nie wychodzi.”

„Po prostu tych lekarzy brakuje i ja tylko uzewnętrzniam problem. Zdrowie, kultura, wszystko fajnie, praca, ale w międzyczasie ludzie zaczynają chorować, padać i trzeba będzie się ratować.”

„Jak przyszło na myśl, to z wcześniejszych spotkań z nauczycielami, że nie ma takiego miejsca, gdzie młodzież by się mogło popołudniami spotykać.”

„W przyszłości będzie potrzebny dom dziennego pobytu, żeby ta ilość seniorów, no, będzie rosła.”

Ogólna ocena aktualnej oferty usług społecznych w Gminie Sława

Aktualna oferta usług społecznych w Gminie Sława jest oceniana w sposób umiarkowanie pozytywny, choć z wyraźnym wskazaniem na jej nierównomierny rozwój. Z materiału jakościowego wynika, że gmina dysponuje relatywnie szeroką bazą usług w obszarze pomocy społecznej, edukacji, kultury, sportu oraz wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami. Jednocześnie część dostępnych form wsparcia ma ograniczony zakres, jest zależna od finansowania projektowego albo nie odpowiada w pełni skali realnego zapotrzebowania. Badani dostrzegali zatem zarówno istniejące zasoby, jak i luki w lokalnym systemie usługowym.

Do obecnie dostępnych usług należą przede wszystkim usługi opiekuńcze, opieka wytchnieniowa, wsparcie asystenta osobistego, pomoc psychologiczna i terapeutyczna oraz usługi sąsiedzkie. Wskazywano również na działania kierowane do seniorów, w tym programy wspierające osoby w starszym wieku, a także wypożyczanie sprzętu rehabilitacyjnego. Istotnym elementem systemu jest ponadto zapewnianie dostępu do placówek wsparcia dziennego dla osób z niepełnosprawnością intelektualną poza terenem gminy, wraz z finansowaniem pobytu i transportu. Uzupełnieniem są działania związane

z dystrybucją żywności, wolontariatem oraz pomocą świadczoną przez organizacje społeczne.

Pozytywnie oceniano ofertę edukacyjną, kulturalną i sportową. Dostępność żłobków, przedszkoli, szkół, zajęć dla dzieci, bibliotek, filii instytucji kultury, kina, wydarzeń artystycznych oraz infrastruktury sportowej sprawia, że część podstawowych potrzeb rodzin i dzieci jest zaspokajana na miejscu. Charakterystyczną cechą lokalnego modelu jest również przestrzenne rozproszenie części usług poprzez wykorzystanie świetlic, bibliotek i placówek kulturalnych na obszarach wiejskich. Zwiększa to potencjalną dostępność oferty dla mieszkańców oddalonych od miasta, choć nie eliminuje wszystkich barier transportowych.

Najsilniej akcentowanym deficytem są usługi ochrony zdrowia. Respondenci zwracali uwagę na brak lub niedostateczną dostępność lekarzy specjalistów, w tym psychiatry, oraz ograniczony zakres wsparcia z obszaru zdrowia psychicznego. Trudność stanowi nie tylko finansowanie, lecz również pozyskanie odpowiedniej kadry. W wypowiedziach pojawiała się potrzeba bardziej dostępnej pomocy psychologicznej i psychiatrycznej, a także szerszej opieki medycznej dla starzejącej się populacji.

Kolejny problem dotyczy usług opiekuńczych. Są one świadczone, jednak ich liczba nie odpowiada skali popytu. Podstawową barierą jest niedobór osób gotowych do pracy w charakterze opiekunek. Oznacza to, że formalne istnienie usługi nie przekłada się automatycznie na jej wystarczającą dostępność. Podobny mechanizm dotyczy części programów asystenckich i wytchnieniowych, których trwałość zależy od pozyskania środków zewnętrznych.

Wyraźnie zaznaczyła się również potrzeba utworzenia dziennego domu pobytu dla seniorów. Badani rozróżniali ofertę dla aktywnych osób starszych od wsparcia dla osób mniej samodzielnych, samotnych lub wymagających opieki w ciągu dnia. W tej grupie najważniejsze są nie tylko świadczenia opiekuńcze, lecz również możliwość kontaktu z innymi ludźmi, przeciwdziałanie osamotnieniu i zapewnienie bezpiecznej przestrzeni pobytu.

Niewystarczająca jest także oferta dla młodzieży, szczególnie w zakresie ogólnodostępnych miejsc spotkań i swobodnego spędzania czasu. Z kolei osoby w średnim

wieku korzystają z oferty kulturalnej i społecznej rzadziej, co częściowo wynika z obowiązków zawodowych i rodzinnych, ale może również wskazywać na niedostateczne profilowanie usług pod kątem tej grupy.

Istotną słabością systemu jest ponadto ograniczony przepływ informacji. Część respondentów przyznawała, że nie zna pełnego katalogu dostępnych usług, a wiedza o konkretnych formach wsparcia dociera do mieszkańców przypadkowo lub z opóźnieniem. Oznacza to, że problemem nie zawsze jest brak usługi, lecz także jej niewystarczająca widoczność i rozpoznawalność.

Oferta usług społecznych w Gminie Sława ma relatywnie szeroki, lecz fragmentaryczny charakter. Najlepiej rozwinięte są obszary edukacji, kultury, sportu oraz podstawowego wsparcia opiekuńczego. Największe luki dotyczą ochrony zdrowia, zdrowia psychicznego, dziennego wsparcia seniorów, dostępności usług opiekuńczych, oferty dla młodzieży oraz systemu informacji o istniejących możliwościach pomocy. Dalszy rozwój powinien zatem obejmować zarówno tworzenie nowych usług, jak i zwiększanie skali, dostępności, stabilności oraz koordynacji już istniejących form wsparcia.

Wybrane cytaty:

„Usługi opiekuńcze mamy i opiekę wytchnieniową. Asystent osobisty, psycholog, terapeuta.”

„No i bardzo dużo jest właśnie chętnych i mamy problem z zatrudnieniem osób, (...), no ale trzeba też tą opiekunkę znaleźć do tej usługi i to też jest ciężko znaleźć.”

„W przyszłości będzie potrzebny dom dziennego pobytu, żeby ta ilość seniorów, no, będzie rosła.”

„Dla mnie brakuje tej informacji. Ja też uważam, że ośrodek powinien mieć mocno rozbudowane media.”

Aktualna oferta usług społecznych dla seniorów w Gminie Sława

Oferta usług społecznych dla seniorów w Gminie Sława jest oceniana jako częściowo rozwinięta, lecz niewystarczająca wobec rosnącej liczby osób starszych i postępującego zróżnicowania ich potrzeb. Materiał badawczy pokazuje wyraźny podział pomiędzy

seniorami aktywnymi, korzystającymi z oferty organizacji społecznych, kultury i rekreacji, a osobami mniej samodzielnymi, samotnymi lub wymagającymi regularnego wsparcia. To właśnie potrzeby drugiej grupy są obecnie zaspokajane w sposób najbardziej ograniczony.

W Gminie Sława funkcjonuje kilka form wsparcia umożliwiających osobom starszym pozostawanie w dotychczasowym środowisku zamieszkania. Respondenci wymieniali usługi opiekuńcze, usługi sąsiedzkie, opiekę wytchnieniową, wsparcie asystenckie, teleopiekę w postaci opasek bezpieczeństwa oraz możliwość wypożyczenia sprzętu rehabilitacyjnego. Dostępne są również działania aktywizacyjne i integracyjne organizowane przez podmioty społeczne i instytucje kultury.

Obecnie dostępne usługi i formy wsparcia dla seniorów:

- usługi opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania,
- usługi opiekuńcze w formule sąsiedzkiej,
- opieka wytchnieniowa,
- wsparcie asystenta osobistego,
- program wsparcia dla osób powyżej 75. roku życia,
- opaski bezpieczeństwa i teleopieka,
- wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego,
- pomoc żywnościowa,
- oferta organizacji senioralnych, zajęcia integracyjne, wyjazdy i wydarzenia,
- dostęp do lokalnej oferty kulturalnej i rekreacyjnej.

Podstawowym ograniczeniem jest niewystarczająca skala usług opiekuńczych. Liczba zainteresowanych jest większa niż możliwości ich realizowania, co wiąże się przede wszystkim z trudnościami w pozyskiwaniu osób chętnych do pracy opiekuńczej. Ponadto część mieszkańców nie posiada wystarczającej wiedzy o istniejącym wsparciu. Informacja o usługach nie zawsze dociera do seniorów i ich rodzin, zwłaszcza do osób niekorzystających z internetu.

Brakujące lub niewystarczające usługi dla seniorów:

- dzienny dom pobytu dla osób mniej samodzielnych,
- większa liczba usług opiekuńczych i dostępnych opiekunek,
- szersza oferta przeciwdziałania samotności i izolacji,
- dostępne miejsca codziennych, niesformalizowanych spotkań,
- lepszy dostęp do lekarzy, rehabilitacji i innych usług zdrowotnych,
- transport do lekarza, instytucji i miejsc aktywności,
- skuteczniejszy system informacji o dostępnych usługach,
- stabilne, regularne wsparcie dla seniorów mieszkających samotnie.

Gmina dysponuje ważnymi instrumentami środowiskowego wsparcia seniorów, jednak obecna oferta nie odpowiada w pełni potrzebom osób tracących samodzielność. Kluczowym kierunkiem rozwoju powinno być utworzenie dziennego domu pobytu, zwiększenie dostępności usług opiekuńczych oraz rozwijanie rozwiązań przeciwdziałających samotności. Niezbędne jest także uporządkowanie i upowszechnienie informacji o istniejącej ofercie.

Wybrane cytaty:

„Dzienny Dom Pobytu Seniora to jest podstawa.”

„W przyszłości będzie potrzebny dom dziennego pobytu, żeby ta ilość seniorów, no, będzie rosła.”

„No i bardzo dużo jest właśnie chętnych i mamy problem z zatrudnieniem osób, bo (...) trzeba też opiekunkę znaleźć do tej usługi. I to jest ciężko znaleźć.”

„Samotność tutaj jest ważnym problemem.”

Aktualna oferta usług społecznych dla osób z niepełnosprawnościami w Gminie Sława

Aktualna oferta usług społecznych dla osób z niepełnosprawnościami w Gminie Sława jest oceniana jako istniejąca i stopniowo rozwijana, lecz nadal niewystarczająca w stosunku do zróżnicowanych potrzeb tej grupy. Z materiału badawczego wynika, że

dostępne są zarówno instytucjonalne formy wsparcia, jak i działania organizacji społecznych ukierunkowane na integrację, aktywizację i przeciwdziałanie izolacji. Jednocześnie dostępność części usług pozostaje ograniczona terytorialnie, kadrowo i informacyjnie, szczególnie w przypadku mieszkańców obszarów wiejskich.

Respondenci wskazywali, że osoby z niepełnosprawnościami mogą korzystać z usług asystenckich, opieki wytchnieniowej, usług opiekuńczych, pomocy psychologicznej i terapeutycznej oraz wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego. Istotnym elementem oferty są także działania integracyjne, sportowe i kulturalne, podczas których osoby z niepełnosprawnościami uczestniczą wspólnie z pozostałymi mieszkańcami. Tego rodzaju przedsięwzięcia mają znaczenie nie tylko aktywizujące, ale również edukacyjne, ponieważ ograniczają dystans społeczny i stereotypowe postrzeganie niepełnosprawności.

Obecnie dostępne usługi i formy wsparcia:

- asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością,
- opieka wytchnieniowa,
- usługi opiekuńcze,
- pomoc psychologiczna i terapeutyczna,
- wypożyczanie sprzętu rehabilitacyjnego,
- pomoc w wypełnianiu wniosków i ubieganiu się o dofinansowanie,
- działania integracyjne, sportowe i kulturalne,
- wsparcie organizacji społecznych,
- dostęp do placówek wsparcia poza terenem gminy,
- pomoc żywnościowa i inne formy wsparcia rzeczowego.

Najważniejszym problemem pozostaje nierówna dostępność usług. Respondenci zwracali uwagę, że osoby mieszkające w mieście mają większe możliwości dotarcia do wsparcia, natomiast mieszkańcy wsi są częściej uzależnieni od pomocy rodziny i własnej zaradności. Istotną barierą jest transport, a także rozproszenie informacji o przysługujących świadczeniach i możliwościach uzyskania pomocy. Część osób rezygnuje z ubiegania się

o wsparcie z powodu trudności formalnych, braku wiedzy lub obaw przed kontaktem z instytucjami.

Brakujące lub niewystarczające usługi:

- większa dostępność usług asystenckich i wytchnieniowych,
- transport dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami,
- rehabilitacja i fizjoterapia, również w miejscu zamieszkania,
- dzienna placówka wsparcia na terenie gminy,
- mobilne usługi kierowane do mieszkańców wsi,
- systemowe poradnictwo i pomoc w załatwianiu spraw formalnych,
- lepsza informacja o dostępnych świadczeniach,
- wsparcie rodzin i opiekunów,
- działania przeciwdziałające izolacji i stygmatyzacji,
- bardziej stabilna, niezależna od projektów oferta usług.

Gmina dysponuje podstawowym katalogiem usług dla osób z niepełnosprawnościami, jednak system ten wymaga zwiększenia skali, lepszej koordynacji i większej dostępności terytorialnej. Szczęólnego znaczenia nabierają usługi środowiskowe, transportowe, rehabilitacyjne oraz informacyjne, umożliwiające osobom z niepełnosprawnościami pozostawanie aktywnymi członkami lokalnej społeczności.

Wybrane cytaty:

„Asystent osobisty jest prowadzony.”

„Sprzęt, mamy do wypożyczenia rehabilitacyjne opaski dla osób potrzebujących.”

„Niepełnosprawni w wioskach to są ludzie, którzy są w zasadzie zdani sami sobie.”

„Te integracje są tak bardzo potrzebne.”

Aktualna oferta usług społecznych dla rodzin z dziećmi w Gminie Sława

Oferta usług społecznych dla rodzin z dziećmi w Gminie Sława jest oceniana relatywnie pozytywnie w obszarze opieki nad małymi dziećmi, edukacji oraz organizacji czasu wolnego. Respondenci postrzegali lokalną infrastrukturę edukacyjną jako jeden z ważniejszych atutów gminy, sprzyjający pozostawianiu młodych rodzin w miejscu zamieszkania. Jednocześnie materiał wskazuje na potrzebę modernizacji części infrastruktury, rozwijania specjalistycznego wsparcia oraz tworzenia bardziej dostępnej oferty dla starszych dzieci i młodzieży, szczególnie na obszarach wiejskich.

Za najważniejszą mocną stroną uznano możliwość korzystania z opieki żłobkowej i przedszkolnej oraz kontynuowania edukacji na terenie gminy aż do ukończenia szkoły średniej. Ogranicza to koszty i czas dojazdów, co ma szczególne znaczenie dla rodzin dysponujących mniejszymi zasobami finansowymi. Pozytywnie oceniano również dostępność szkolnej infrastruktury sportowej, lokalnego kina, wydarzeń kulturalnych, bibliotek, zajęć artystycznych i sportowych. Oferta ta tworzy zaplecze wspierające rozwój dzieci oraz ułatwiające rodzinom organizowanie czasu wolnego.

Obecnie dostępne usługi i formy wsparcia dla rodzin z dziećmi:

- opieka żłobkowa,
- wychowanie przedszkolne,
- szkoły podstawowe i szkoła średnia na terenie gminy,
- sale sportowe przy szkołach, boiska i inna infrastruktura sportowa,
- zajęcia sportowe prowadzone przez lokalne kluby,
- oferta bibliotek i instytucji kultury,
- kino, przedstawienia i wydarzenia kulturalne,
- zajęcia artystyczne, muzyczne, taneczne i edukacyjne,
- wydarzenia rodzinne, integracyjne i rekreacyjne,
- pomoc psychologiczna i terapeutyczna dostępna w lokalnym systemie wsparcia.

Oferta dla rodzin nie jest jednak pozbawiona istotnych ograniczeń. Budynek jednego z przedszkoli został określony jako niedostosowany do dalszego użytkowania i nienadający się do efektywnej modernizacji, dlatego za pilną potrzebę uznano budowę nowej placówki. Istotną luką jest również brak swobodnie dostępnych miejsc spotkań dla starszych dzieci i młodzieży. Po zakończeniu zajęć szkolnych młodzi mieszkańcy, zwłaszcza na wsiach, nie zawsze mają możliwość korzystania ze świetlic i sal wiejskich. Dostępna oferta jest przeważnie zorganizowana, odbywa się w określonych godzinach i wymaga uczestnictwa w konkretnych zajęciach. Brakuje natomiast przestrzeni o charakterze klubowym, umożliwiającej bezpieczne spotkania z rówieśnikami.

Brakujące lub niewystarczające usługi dla rodzin z dziećmi:

- nowe, odpowiednio wyposażone przedszkole,
- większa dostępność pomocy psychologicznej i psychiatrycznej dla dzieci i rodziców,
- klub lub inne ogólnodostępne miejsce spotkań dla młodzieży,
- szersza oferta zajęć po lekcjach na obszarach wiejskich,
- udostępnianie świetlic i sal wiejskich dzieciom oraz młodzieży,
- transport umożliwiający korzystanie z edukacji i oferty pozaszkolnej,
- bezpieczne ścieżki rowerowe łączące miejscowości,
- działania wspierające rodziców w sytuacjach opiekuńczych i wychowawczych.

Oferta dla rodzin z dziećmi opiera się na stosunkowo dobrze rozwiniętej edukacji, opiece nad najmłodszymi oraz zasobach kultury i sportu. Jej dalszy rozwój powinien koncentrować się na modernizacji infrastruktury przedszkolnej, zwiększeniu dostępności specjalistycznego wsparcia oraz tworzeniu miejsc i zajęć odpowiadających potrzebom starszych dzieci i młodzieży.

Wybrane cytaty:

„Ale to, że są cztery przedszkola, są żłobki, to jest jak gdyby ta możliwość osób młodych, żeby tutaj zostali”

„I to jest jak gdyby drugi element, czyli od żłobka do szkoły średniej, jest tutaj zapewnione.”

„Mamy w gminnym przedszkolu 188 wychowanków. Znajduje się ono w budynku, który już nie nadaje. Nie ma możliwości nawet go remontować.”

„Rodzice dzieciaków, które na przykład kończą szkołę. Godzina 15.00, no i są takie dzieciaki, które nie siedzą tylko w domach, pozamykani, chcą wyjść, spotkać się z rówieśnikami i mają problem na przykład na takiej wiosce.”

Aktualna oferta usług społecznych dla młodzieży w Gminie Sława

Aktualna oferta usług społecznych dla młodzieży w Gminie Sława jest oceniana jako częściowo rozwinięta, szczególnie w obszarze edukacji, sportu i kultury, lecz niewystarczająco dopasowana do potrzeby swobodnego spędzania czasu i budowania relacji rówieśniczych. Z wypowiedzi respondentów wynika, że młodzi mieszkańcy mogą uczestniczyć w wielu zorganizowanych aktywnościach, jednak brakuje im miejsc, które byłyby dostępne poza formalnym harmonogramem zajęć i traktowane jako ich własna przestrzeń.

Mocną stroną lokalnej oferty jest funkcjonowanie szkoły średniej, dzięki której młodzież może kontynuować naukę bez konieczności codziennych dojazdów do większych ośrodków. Ważne zasoby stanowią również sale sportowe przy szkołach, boiska, stadion, kluby sportowe oraz zajęcia prowadzone przez instytucje kultury. Dostępne są projekcje filmowe, wydarzenia artystyczne, biblioteki, sekcje muzyczne, taneczne, fotograficzne i szachowe. Na terenach wiejskich istnieje także sieć świetlic, filii bibliotecznych i placówek kulturalnych, które potencjalnie mogą być wykorzystywane do realizowania usług blisko miejsca zamieszkania młodzieży.

Obecnie dostępne usługi i formy wsparcia dla młodzieży:

- edukacja na poziomie szkoły podstawowej i średniej,
- szkolna i ogólnodostępna infrastruktura sportowa,
- zajęcia prowadzone przez lokalne kluby sportowe,
- kino i wydarzenia kulturalne,
- zajęcia muzyczne, taneczne, fotograficzne i szachowe,

- biblioteki i ich filie,
- świetlice profilaktyczne,
- wydarzenia integracyjne, sportowe i rekreacyjne,
- część zajęć i projektów realizowanych na obszarach wiejskich.

Najsilniej eksponowanym deficytem jest brak klubu młodzieżowego lub innego ogólnodostępnego miejsca spotkań. Młodzi ludzie po zakończeniu zajęć szkolnych często nie mają przestrzeni, w której mogliby przebywać bez konieczności uczestniczenia w zorganizowanych aktywnościach. Dotyczy to zarówno miasta, jak i wsi. Istniejące sale i świetlice bywają zamknięte, a korzystanie z nich wymaga obecności osoby odpowiedzialnej. W rezultacie młodzież spotyka się w piwnicach, na przystankach lub placach zabaw.

Brakujące lub niewystarczające usługi dla młodzieży:

- klub młodzieżowy lub otwarta przestrzeń spotkań,
- regularnie dostępne świetlice na terenach wiejskich,
- miejsca umożliwiające swobodne, niesformalizowane spędzanie czasu,
- animator lub opiekun wspierający młodzież bez nadmiernej kontroli,
- bardziej równomiernie rozmieszczona oferta pozalekcyjna,
- transport umożliwiający korzystanie z zajęć i wydarzeń,
- szersze włączanie młodzieży w projektowanie lokalnej oferty,
- dostępne wsparcie psychologiczne i profilaktyczne.

Oferta dla młodzieży jest relatywnie bogata w obszarze aktywności zorganizowanych, lecz nie zaspokaja w pełni potrzeby autonomii, relacji i nieformalnego uczestnictwa. Kluczowym kierunkiem rozwoju jest stworzenie dostępnych przestrzeni młodzieżowych, zróżnicowanych terytorialnie i projektowanych wspólnie z ich przyszłymi użytkownikami.

Wybrane cytaty:

„Jak przyszło na myśl, to z wcześniejszych spotkań z nauczycielami, że nie ma takiego miejsca, gdzie młodzież by się mogło popołudniami spotykać.”

„Ostatnio zamknęli się po piwnicach. Zbierają się, żeby sobie posiedzieć gdzieś. Nie ma jakiegoś takiego klubu młodzieżowego, takiego miejsca.”

„Oni nie chcą tego nadzoru, oni chcą wolności.”

6. Rekomendacje i wnioski

Niniejszy rozdział zawiera podsumowanie całości materiału, zebranego podczas realizacji wszystkich etapów badawczych. Poniżej przedstawiamy wnioski i rekomendacje z badania z uwzględnieniem proponowanych kierunków działań, a także sposobu ich wdrożenia.

Kluczowym czynnikiem rozwoju usług społecznych jest zapewnienie ich finansowania w dłuższej perspektywie (przez Gminę oraz - w ramach istniejących możliwości - ze środków zewnętrznych). Wyzwaniem jest zapewnienie stabilnych warunków współpracy z nowo powstającym CUS, w tym opłacalności ekonomicznej realizacji usług społecznych. Ze względu na niewystarczający potencjał lokalnych podmiotów potrzebne są działania na rzecz zbudowania trwałego, profesjonalnego rynku usług społecznych. W przyszłości CUS będzie zlecać usługi społeczne (organizacjom pozarządowym, podmiotom ekonomii społecznej, czy przedsiębiorcom), a także tworzyć długofalowe, stabilne rozwiązania na rzecz wzmocnienia rynku usług społecznych. Zapewnienie odpowiednich warunków współpracy powinno korespondować z systemem wsparcia usługodawców. W tym kontekście szczególnie ważne jest:

- zapewnienie opłacalnych ekonomicznie warunków realizacji usług społecznych (np. adekwatnych stawek),
- preferowanie zlecania usług w ramach zamówień publicznych lub - w mniejszym stopniu - stosowanie trybu konkursowego,
- stosowanie aspektów i klauzul społecznych,

- dłuższa perspektywa czasowa: stosowanie wieloletnich umów na realizację usług społecznych (np. trzyletnich),
- prowadzenie ustawicznej diagnozy potrzeb pod kątem usług społecznych, tworzenie i profilowanie lokalnych podmiotów pod kątem zaspokojenia ww. potrzeb,
- utworzenie systemu wsparcia usługodawców na poziomie lokalnym przez CUS: budowanie partnerskich relacji, wymiana informacji, edukacja, wzmocnienie potencjału PES/PS, monitorowanie jakości świadczonych usług.

Nawiązując do poprzedniego wątku, rekomenduje się **utworzenie przez przyszły CUS systemu skutecznej koordynacji usług oraz współpracy z usługodawcami**. Sieciowanie różnych podmiotów jest jednym z wyzwań, przed którym staje nowa instytucja, tym bardziej, że owa sieć obejmie podmioty zaliczane do różnych sektorów (publicznego, pozarządowego, komercyjnego), charakteryzujące się odmienną logiką działania i tzw. kulturą organizacyjną. Warto wspomnieć, że Centrum będzie ważnym punktem odniesienia dla wielu innych lokalnych instytucji organizujących usługi społeczne, jak np. placówki kulturalne czy edukacyjne (co oczywiście nie jest równoznaczne z przejmowaniem ich zadań przez CUS).

Lokalny rynek usług społecznych - podobnie, jak w całej Polsce - pozostaje na relatywnie wczesnym stadium rozwoju. Część potencjalnych usługodawców (np. organizacje pozarządowe) realizuje cenne przedsięwzięcia dla miejscowej społeczności, jednak w dużym stopniu nie są oni przygotowani (np. pod względem organizacyjnym i świadomościowym) do profesjonalnego funkcjonowania w modelu usług społecznych (np. nie prowadzą działalności gospodarczej, realizują zadania publiczne zlecane przez administrację w trybie konkursowym lub podejmują tradycyjnie rozumiane działania społeczne, nie definiując ich w kategoriach świadczenia usług). Tworzenie rynku usług społecznych w Gminie Sława to również szeroko rozumiana aktywizacja społeczna, jak również zapewnienie wysokiej jakości życia i możliwości zaspokojenia potrzeb społecznych.

Rekomenduje się **utworzenie systemu wsparcia usługodawców przez przyszły CUS**. Między innymi proponuje się wyodrębnienie komórki organizacyjnej (lub oddelegowanie osoby) w ramach CUS, która pomagałaby realizatorom usług np. w sprawach proceduralno-

administracyjnych, ale również merytorycznych (w tym związanych z zapewnieniem wysokiej jakości usług). Rolą CUS jest tworzenie profesjonalnego rynku usług społecznych, zatem konieczne jest przygotowanie nowotworzonych oraz już funkcjonujących podmiotów jako potencjalnych wykonawców, gotowych do funkcjonowania w modelu usług społecznych. Konieczne jest również podjęcie działań informacyjnych i edukacyjnych, ponieważ **powstawanie rynku usług społecznych sprzyjać będzie ekonomizacji i profesjonalizacji sektora usługodawców w Gminie Sława**. Tworzenie rynku usługodawców to również inwestowanie w lokalnych liderów, stymulowanie powstawania nowych organizacji społecznych, promowanie wolontariatu, czy usług sąsiedzkich.

Choć obszar ten nie był bezpośrednim przedmiotem badania, z kontekstu pozyskanych informacji można wyprowadzić wniosek, że **poziom wiedzy (różnych grup) mieszkańców Gminy na temat idei utworzenia CUS jest niewystarczający**. Kluczowym wyzwaniem jest również budowanie wizerunku nowej instytucji w oderwaniu od skojarzeń z OPS i negatywnego stereotypu pomocy społecznej. Skuteczne wypełnianie roli CUS wiąże się z koniecznością dotarcia z informacją do mieszkańców i zbudowania skutecznej strategii komunikacyjnej. Na podstawie badań można również sformułować wniosek, że przepływ informacji na temat dostępnej oferty jest niewystarczający - **przedstawiciele różnych grup odbiorców deklarowali, że nie czują się wystarczająco poinformowani na temat możliwości skorzystania z usług społecznych w Gminie**, informacja jest rozproszona oraz brakuje wiodącego źródła wiedzy w tym obszarze. Jednocześnie proces tworzenia CUS generuje daleko idące oczekiwania różnych grup mieszkańców, co również wymaga uporządkowania sfery przepływu informacji. Pożądane jest **opracowanie precyzyjnego Planu Komunikacji CUS ze społecznością lokalną**, obejmującego m.in. określenie kluczowych kanałów (nośników) informacji, jak np. lokalne media, w tym społecznościowe, ogłoszenia i ulotki, czy bezpośrednie spotkania z mieszkańcami. Tego rodzaju strategia komunikacyjna powinna być oparta o dywersyfikację różnych kanałów, czy nośników (w taki sposób, aby skutecznie docierać do grup mieszkańców o różnych potrzebach i deficytach). Chodzi tu o wykorzystanie mediów elektronicznych, ale również tradycyjnych, a także uwzględnienie roli osób, czy instytucji, ważnych dla społeczności lokalnej (np. parafii, organizacji pozarządowych, lokalnych liderów, itp.). Proponuje się rozważenie

Innowacyjnego podejścia do komunikacji społecznej, np. przeprowadzenie eksperymentu społecznego polegającego na wypracowaniu autorskich rozwiązań dopasowanych do lokalnej specyfiki, jak **rozproszone sieci komunikacyjne, oparte o zasoby lokalne** (lokalnych liderów, radnych, relacje sąsiedzkie, miejscowe podmioty, jak ośrodki kultury, świetlice, czy placówki edukacyjne, a także sieci cyfrowe). Konieczne jest również wypracowanie skutecznej puli argumentów, a więc korzyści płynących z powstania CUS (dla mieszkańców - lokalnej społeczności oraz dla Gminy jako jednostki samorządu terytorialnego). Z pewnością warto prowadzić **wizerunkowe kampanie społeczne**, a także szeroko rozumiane działania edukacyjne w tym obszarze.

Ponadto **rekomenduje się utworzenie platformy usług społecznych w Gminie Sława**, rozumianej jako narzędzie informatyczne zarządzania usługami (np. powiązania pracy koordynatorów usług społecznych i pracowników socjalnych) i zarazem kompleksowe źródło wiedzy oraz instrument kojarzenia przedstawicieli strony podaźowej i popytowej (usługodawców i usługobiorców).

W kontekście społecznych aspektów rozwoju Gminy **kluczowe znaczenie mają długoterminowe trendy i perspektywy demograficzne**. Od wielu lat w Gminie Sława (nieznacznie) zmniejsza się liczba mieszkańców, a także zmienia się struktura populacji ze względu na wiek (rośnie odsetek seniorów). **Usługi społeczne w Gminie Sława powinny odpowiadać na wyzwania związane z trendami demograficznymi**. Z tego powodu konieczne jest prowadzenie przemyślanej polityki budowania spójności społecznej, w tym tworzenie kompleksowej oferty usług społecznych dla różnych grup mieszkańców, w tym m.in. rodzin z dziećmi, młodzieży, osób w średnim wieku, seniorów, osób z niepełnosprawnościami, czy innych osób niesamodzielnych. Budowanie atrakcyjnej oferty usług społecznych sprzyjać będzie szeroko rozumianemu rozwojowi społecznemu oraz zapewnieniu wysokiej jakości życia w Gminie (a w ten sposób, przy umiejętnie prowadzonej polityce możliwe będzie zmniejszenie skali depopulacji).

W kontekście budowania lokalnego rynku usług społecznych kluczowe są następujące informacje z badania:

- najbardziej oczekiwane przez mieszkańców działania w sferze społecznej w okresie najbliższego roku to: poszerzenie oferty i zwiększenie dostępu do usług ochrony

- zdrowia, zapewnienie dostępu do pomocy psychologicznej i psychiatrycznej, jak również tworzenie miejsc spędzania czasu wolnego (dla różnych grup mieszkańców),
- w okresie ostatnich kilku lat respondenci najczęściej korzystali z usług rehabilitacyjnych, a w dalszej kolejności – z warsztatów plastyczno-technicznych, terapii dla dzieci (psychologicznej, logopedycznej), punktu pielęgniarstwa i domowej opieki pielęgniarstwa, punktu konsultacyjno-interwencyjnego oraz wolontariatu,
 - szczególnie wysoko ocenione zostały działania wolontarystyczne, podejmowane przez uczniów miejscowych szkół, jak również warsztaty plastyczno-techniczne dla dzieci i dorosłych,
 - respondenci najczęściej deklarują chęć osobistego skorzystania z miejsca aktywności lokalnej, klubu młodzieżowego, diagnostyki i profilaktyki zdrowia dla rodzin, usługi transportowej dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami, usługi „Złotej Rączki”, warsztatów dotyczących aktywnych form spędzania czasu przez rodziców z dziećmi, specjalistycznych usług opiekuńczych, a także klubu sąsiedzkiego,
 - nieco niżej w hierarchii potrzeb lokują się inne usługi, które również należy uznać za pożądane, choć liczna grupa mieszkańców nie zamierza korzystać z nich osobiście (np. adresowane do różnych grup mieszkańców o specjalnych potrzebach),
 - jako najbardziej deficytowe obszary usług społecznych badani mieszkańcy wskazują (udzielając odpowiedzi na pytanie otwarte): dostęp do oferty z obszaru ochrony zdrowia (w tym zwłaszcza usług lekarzy specjalistów), możliwości uprawiania sportu i rekreacji, a także różne formy wsparcia dla dzieci i młodzieży,
 - zdaniem uczestników pomiaru usługi społeczne w Gminie Sława powinny być kierowane przede wszystkim do seniorów w wieku 61-80 lat, jak również młodzieży w wieku 16-19 lat, ponadto liczna grupa badanych widzi potrzebę realizacji usług dla dzieci w wieku 7-15 lat,
 - w przypadku grup kategoryalnych badani najczęściej wymieniali osoby z niepełnosprawnościami i ich rodziny, seniorów i członków ich rodzin, rodziny z dziećmi, a także osoby doznające przemocy domowej,

- niniejszy raport zawiera również informacje uzyskane w ramach jakościowej części badania, w której zbadano potrzeby niektórych grup, wskazanych jako zagrożone wykluczeniem lub wymagające wsparcia, a więc - co za tym idzie - kluczowe obszary interwencji w „Regionalnym Planie Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla województwa lubuskiego na lata 2023-2026”.

Powstające Centrum Usług Społecznych w Gminie Sława powinno pełnić rolę **koordynatora i współtwórcy lokalnego rynku usług, podmiotu sieciującego JST, PES, NGO, biznes i różne grupy mieszkańców**. Funkcją CUS będzie również zapewnienie odpowiedniej jakości usług (we współpracy z usługodawcami). W dłuższej perspektywie CUS mógłby pełnić rolę głównej instytucji, odpowiedzialnej za monitorowanie i diagnozowanie procesów społecznych w Gminie. Innymi słowy, **CUS mógłby stać się kluczowym podmiotem wspomagania rozwoju Gminy**, tworzącym systemowe rozwiązania w obszarze gromadzenia wiedzy na potrzeby programowania lokalnych polityk publicznych i podejmowania kluczowych decyzji przez władze samorządowe. Co za tym idzie, proponuje się **silne zaakcentowanie roli CUS jako głównej instytucji eksperckiej**, tworzącej systemowe rozwiązania w obszarze gromadzenia wiedzy, prowadzącej badania i analizy społeczne i tym samym wspomagającej rozwój miasta. W ten sposób możliwe będzie podejmowanie ważnych decyzji i programowanie lokalnych polityk publicznych w paradygmacie zarządzania opartego na dowodach. Aby CUS mógł skutecznie wypełniać tę rolę, konieczne jest wyposażenie pracowników w odpowiednie kompetencje w obszarze prowadzenia diagnoz lokalnych, m.in. poprzez szkolenia, czy inne formy edukacyjne w obszarze gromadzenia i przetwarzania danych oraz prowadzenie badań i analiz społecznych. Rolą CUS mogłaby również być koordynacja procesów rozwojowych, w tym np. tworzenia dokumentów strategicznych i programowych (np. w obszarze rozwiązywania problemów społecznych, jak również innych obszarach szeroko rozumianej polityki społecznej Gminy).

Jednym z kluczowych wyzwań stojących przed nowo powstającym CUS jest **konieczność świadczenia usług dla lokalnej społeczności, a więc dla wszystkich grup mieszkańców**. Oznacza to, że Centrum będzie adresować swoje działania nie tylko do odbiorców pomocy społecznej, na czym skupiał się dotychczasowy OPS. Proponuje się

organizację obsługi mieszkańców zgodnie z ideą „jednego okienka”, w jednym budynku, bez stygmatyzowania i podziału na klientów pomocy oraz usług społecznych.

W świetle uzyskanych wyników rekomenduje się prowadzenie polityki opartej na zrównoważonym rozwoju usług społecznych na całym obszarze gminy, a więc **tworzenie zdecentralizowanego rynku usług**, w oparciu o sołectwa oraz rozproszone miejsca aktywności lokalnej, jak np. świetlice wiejskie. Tego rodzaju podejście wymaga świadczenia (w miarę możliwości) istotnej puli usług w społecznościach lokalnych, bez konieczności czasochłonnych dojazdów. Oznacza to również bardziej efektywne wykorzystanie istniejącej sieci sal wiejskich. Przypomnijmy, że respondenci podczas badań jakościowych wspominali, że tego rodzaju infrastruktura nie jest optymalnie zagospodarowana, a jednocześnie krytycznie oceniana jest komunikacja zbiorowa na terenie gminy. W związku z powyższym zaleca się tworzenie lokalnych miejsc spotkań, otwartych dla społeczności (różnych grup mieszkańców) i partycypacyjnie zarządzanych. W tym kontekście ważne jest również zapewnienie profesjonalnej animacji społecznej, która powinna być realizowana w ramach Organizowania Społeczności Lokalnej.

Proces tworzenia CUS wymaga również daleko idącej zmiany w samej instytucji. Jak pokazują wyniki badań jakościowych, w zespole OPS (podobnie, jak we wszystkich podobnych instytucjach w różnych regionach kraju) istnieją wyzwania, związane z koniecznością zmiany sposobu myślenia (przejścia od funkcjonowania w paradygmacie pomocy społecznej do modelu usługowego). Rekomenduje się **podjęcie działań, zmierzających do zmiany tego stanu rzeczy**. Przełamanie tych barier oznacza konieczność wdrożenia procesu zmiany, polegającej na przygotowaniu pracowników CUS do funkcjonowania w modelu usługowym, tym bardziej, że Centrum będzie „instytucją pierwszego kontaktu” dla wielu mieszkańców Gminy. Proponuje się skonstruowanie wielowymiarowego i interdyscyplinarnego **systemu wsparcia zespołu CUS**, z zastosowaniem różnych metod i technik (np. warsztatów, szkoleń, wizyt studyjnych, usług doradczych, superwizji, działań na rzecz zapobiegania wypaleniu zawodowemu).

Jak pokazują badania, wśród ankietowanych mieszkańców Gminy Sława istnieje (choć mniejsze niż w innych, podobnych gminach) przyzwolenie na tworzenie (częściowo) odpłatnej oferty usług społecznych (na średnim poziomie - na tle podobnych pomiarów,

realizowanych w innych gminach). 50 proc. badanych chciałoby korzystać z usług odpłatnych (jeśli byłaby taka konieczność), natomiast 27 proc. deklaruje chęć skorzystania z usług nieodpłatnych. **Zaleca się budowanie modelu opartego na częściowo odpłatnych usługach społecznych.** Odpłatność nie może jednak pozostawać w sprzeczności z ich powszechnością i dostępnością dla jak najszerszych grup mieszkańców. **Pobieranie opłat za usługi nie jest tożsame z budowaniem komercyjnego modelu ich świadczenia.** Owe opłaty powinny być dodatkowym, a nie wiodącym źródłem finansowania lokalnego systemu usług. Środki pobierane od odbiorców powinny służyć zapewnieniu większej dostępności usług, natomiast z całą pewnością nie mogą być czynnikiem wpływającym na standard, czy jakość ich świadczenia (co byłoby działaniem wątpliwym etycznie). Osobną kwestią pozostaje oczywiście ustalenie odpowiedniej wysokości opłat, być może warto rozważyć ustanowienie systemu zniżek dla osób, czy rodzin znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej i ekonomicznej.

Jak już wspomnieliśmy, **oferta usług społecznych oraz sposób ich świadczenia muszą być dopasowane do precyzyjnie zdiagnozowanych potrzeb odbiorców.** Na podstawie zrealizowanych badań można dodać, że wspomniana oferta powinna być wielowymiarowa i kompleksowa. W dużym stopniu chodzi o zaspokojenie różnych kategorii potrzeb: niższego i wyższego rzędu. **Rekomenduje się zapewnienie możliwości tworzenia dopasowanych do indywidualnych potrzeb odbiorców, możliwie rozbudowanych pakietów usług społecznych.** Kompleksowość oferty oznacza również zaspokajanie zróżnicowanych oczekiwań (różnych grup) odbiorców. Tego rodzaju pakiety usług powinny być szerokie i zaspokajać różne kategorie potrzeb odbiorców (podstawowe i bardziej zaawansowane). Warto podkreślić, że dotyczy to wszystkich grup odbiorców, w tym klientów pomocy społecznej, którzy - oprócz świadczeń z systemu pomocy społecznej - mogliby otrzymywać w pakiecie np. usługę edukacyjną lub kulturalną. Niniejszy raport zawiera wiele szczegółowych wskazówek, które mogą posłużyć do skonstruowania optymalnych pakietów usług, dopasowanych do zdiagnozowanych potrzeb różnych grup odbiorców. Jednocześnie warto zaznaczyć, że tworzenie pakietów usług nie może być obligatoryjne i - co do zasady - musi wynikać z indywidualnej diagnozy potrzeb danego mieszkańca.

Bardzo istotnym wyzwaniem jest włączanie mieszkańców w proces projektowania i organizacji usług społecznych, tym bardziej, że - w większości badanych obszarów - aktywność i kapitał społeczny pozostają na średnim, przeciętnym poziomie (w odniesieniu do wyników innych podobnych pomiarów). Z pewnością można jednak mówić o potencjale społecznego zaangażowania - w Gminie Sława funkcjonują organizacje pozarządowe, podmioty ekonomii społecznej, liderzy lokalni i grupy nieformalne, co stanowi podstawę do planowania działań w obszarze aktywizacji społecznej. Zgodnie z ideą centrów usług społecznych, owe usługi powinny zostać uspołecznione, a więc obudowane działaniami na rzecz integracji oraz aktywnością mieszkańców. Tworzenie profesjonalnego rynku usług i sieci usługodawców nie może pozostawać w sprzeczności z misją i wrażliwością społeczną. W tym kontekście szczególnie istotną rolę pełnić będą Organizatorzy Społeczności Lokalnej, działający na rzecz zmotywowania i włączania (różnych grup) mieszkańców. Konieczne jest prowadzenie systematycznych mikro-diagnoz (w ujęciu przestrzennym lub kategoryjnym) i ich praktyczne zastosowanie, tj. prowadzenie działań animacyjnych, dopasowanych do precyzyjnie zidentyfikowanych potrzeb. Proponuje się również wzmocnienie innych instrumentów „uspołeczniania” usług społecznych, jak np. wolontariatu, działań sąsiedzkich, czy innych rozwiązań o charakterze wzajemnościowym (w ten sposób mogą być zaspokajane potrzeby różnych grup odbiorców, jak np. seniorzy, czy osoby z niepełnosprawnościami).

W kontekście planowanych działań w ramach Organizowania Społeczności Lokalnej należy zwrócić uwagę na kilka następujących informacji, płynących z badań. W Gminie Sława odnotowano niski poziom zaufania w relacjach z innymi (11 proc. ankietowanych uważa, że „większości ludzi można zaufać”, pozytywnie oceniane są natomiast relacje sąsiedzkie (72 proc. ocen pozytywnych - jest to wynik zbliżony do rezultatów innych podobnych pomiarów). Na relatywnie niskim poziomie pozostaje natomiast poczucie sprawczości (41 proc. badanych deklaruje wysoki poziom poczucia wpływu na bieg spraw lokalnych, 50 proc. - niski).

W nawiązaniu do powyższych rezultatów warto zwrócić uwagę na fakt, że działania OSL w nowo powstającym CUS powinny być realizowane na dwóch poziomach: strategiczno-programowym, jak również w formie bezpośredniej pracy animacyjnej z mieszkańcami

(grupami, społecznościami). Działania strategiczno-programowe będą wynikać m.in. z niniejszej diagnozy. Dzięki temu badaniu rozpoznane i zmapowane zostały różnego typu społeczności: terytorialne (osiedla mieszkaniowe) lub kategorialne, mające wspólne interesy lub tożsamość. Na tej podstawie możliwe będzie podjęcie decyzji o wyborze społeczności, z którymi OSL-owiec będzie pracował w najbliższym czasie, a także do jakich społeczności będą kierowane działania animacyjne. W ramach działań strategiczno-programowych zostanie opracowany Plan OSL, będący częścią Planu Wdrażania CUS. Wspomniany plan powinien zostać przygotowany w oparciu o metodykę pracy środowiskowej, w nawiązaniu do kluczowych polskich (CAL, OSL) i zagranicznych (metoda ABCD) podejść w zakresie rozwijania potencjału społeczności lokalnych. W Planie OSL kluczowe będą następujące elementy: wartości i budowanie więzi, planowanie zmiany społecznej, zasadnicze komponenty merytoryczne (diagnoza, aktywizacja, integracja, edukacja), jak również wskazanie głównych aktorów OSL.